

Fredagen den 8 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 Februari.

§ 2.

Herr Talmannen lät uppläsa ett från Herr C. W. Sjögren inkommet läkarebetyg, hvaraf inhemtades, att nämnde ledamot vore af sjukdom hindrad att i dag bevista Kammarrens sammanträde.

§ 3.

Förekom till fortsatt behandling Andra Kammarrens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 19), öfver Herr Liss Olof Larssons motion N:o 4 och Herr S. Ribbings motion N:o 165 rörande den medicinska undervisningens ordnande.

Den i sista sammanträdet började öfverläggningen fortsattes nu med yttranden af:

Herr Abraham Rundbäck: Då jag ännu icke ser här närvarande de föregående talare, mot hvilka jag hufvudsakligen vill rikta mitt anförande, ber jag att inledningsvis få säga några ord för att helt kort afgifva min uppfattning af hvad den föreliggande frågan egentligen gäller, hvilket måhända icke torde anses alldeles obehöfligt efter allt hvad i förgår yttrades och hvarigenom uppfattningen af frågan i icke ringa mån förvirrades.

Det torde vara en numera allmänt erkänd sanning, att hvarje person och institution bör få sig tillerkänd rättigheten att i loflig och gagnande verksamhet använda sina krafter och resurser så långt som möjligt, utan att deri hindras af skrämessiga inskränkningar. Jag tager för gifvet, att denna Kammarre hyser samma åsigt. Men, mine Herrar, det är just denna naturliga rätt att arbeta och gagna så långt det förmår, som är det Carolinska institutet betagen, enär det, oaktadt det eger fullt tillräckliga lärarekrafter och materiella hjälpmedel, icke får undervisa i allt hvad till den medicinska bildningen hör. Visserligen heter det, att institutet eger rätt att meddela undervisning jemväl på den teoretiska afdelningen, men denna rättighet är blott illusorisk, så länge institutet icke får kontrollera lärjungarnes studier eller afgifva betyg öfver deras insigter. Ty det är ett faktum, att ynglingarne helst begagna sig af de lärares undervisning,

inför hvilka de skola undergå examen, dels emedan de under tiden lära känna desse lärares metoder och fordringar, och dels emedan de af dem kunna vänta ett mera välvilligt bemötande i examen. Och om detta gäller i allmänhet, så gäller det ännu mera här, under den spänning som man vet ega rum mellan institutet och fakulteterna.

Så länge emellertid det nuvarande förhållandet fortfar, blir först och främst läkarebildningen derpå lidande, dels derigenom att de studerande icke få fritt och till sin fördel begagna alla de lärarekrafter och anstalter, som landet till befrämjande af deras bildning underhåller, dels emedan på samma gång, åtminstone på den teoretiska afdelningen, hindras den fria täflan läroverken emellan, som är en så kraftig sporre icke blott till vetenskaplig förkofran, utan äfven till ansträngningar i sjelfva lärareverksamheten. Äfven för de studerande blir denna anordning skadlig, derföre att, då de, fördelade på *två* läroverk, icke kunna begagna sig af så många lärares handledning, som om de hade *tre* läroverk att tillgå, deras studier kräfva längre tid med deraf följande större kostnader.

Värst af allt synes mig dock vara den oförsvarliga misshushållningen med statens medel, att här i Stockholm underhålla dyrbara vetenskapliga institutioner och en talrik lärarepersonal utan att låta dem få verka hvad de kunna. I öfver 50 år har representationen med synnerlig välvilja omfattat denna anstalt och gång efter annan anslagit medel till dess utvidgande, hvarföre den också nu vuxit till det största medicinska läroverk i Norden, och ändock är den på samma gång det enda dylika i Norden, hvilket icke får sträcka sin verksamhet till hela den medicinska undervisningen utan blott till en del deraf.

Det är rättelse i detta missförhållande man nu söker vinna. Det förslag Utskottet i sådant syfte framställt är ingalunda nytt. I öfver 30 år har representationen sträfvat i samma riktning; och den nu föreslagna skrifvelsen är ordagrannt densamma som Rikets Ständer för 9 år sedan afläto, ehuru den sedan dess icke ledt till någon påföljd.

Detta är i största korthet frågans ställning enligt min uppfattning. Och då jag nu ser närvarande de talare, hvilkas i förrgår afgifna yttranden jag anser böra belysas från en annan synpunkt än deras egen, så öfvergår jag till att i korthet besvara några af de anmärkningar som af dem framställdes. Af särskild anledning ber jag dervid få till besvarande i sista rummet upptaga åtskilligt, som från ministerbänken yttrades, och vänder mig derföre först till den ärade talaren på upsalabänken, som dernäst hade ordet och som tillika är motionär i ämnet.

Sistnämnde talare hade, förmodligen i sin egenskap af motionär i ämnet ett och annat ord tillrättavisande mot Utskottet, som icke skulle hafva förstått, hvarom frågan handlade m. m. Jag vill icke upptaga tiden med att besvara denna anmärkning utan låter så mycket heldre dervid bero, som det är ett vanligt öde för hvarje Utskott att få uppbara klander af dem, hvilkas motioner afstyrkts. Hvad åter angår den ärade talarens anmärkningar i sak, fäster jag mig först vid hans yttrande, att den för medicinska undervisningen nu ifrågasatta förändring, hvilken Utskottet förklarar röra endast en särskild punkt i 1861 års stadga, i sjelfva verket vore vida betydligare; "ty", säger talaren, "när den medicinska undervisningen är delad i tvänne hälfter eller hufvudelar, af hvilka den ena afslutas med
medicine

medicine kandidatexamen, och den andra med licentiatexamen, så gäller det nu förordade förslaget ingenting mindre än halfva den medicinska undervisningens förändrade anordning.

Härvid ber jag få erinra såväl den ärade talaren som Kammaren, att det alldeles icke är fråga om att i nya former omstöpa nu gällande stadgar för den teoretiska delen af den medicinska undervisningen, utan blott om att tillämpa dessa stadgar på tre i stället för på två läroverk; och så vidt jag kan förstå saken, tror jag icke denna förändring vara af den genomgripande beskaffenhet, som den värde talaren anser. Man vill icke rubba ett jota i undervisningens anordnande vid universitetens medicinska fakulteter — allt blir der precis lika som förr — utan man vill endast gifva den för närvarande nästan sysslösa teoretiska afdelningen vid institutet tillfälle att hjälpa universitetsfakulteterna. Jag tror mig sålunda hafva visat, att förändringen, som är i fråga, alldeles icke rör hela den der halfvan af medicinska undervisningen, såsom talaren uppgaf. I sammanhang härmed säger han vidare, att frågan är för landet af största vikt. Jag skulle icke visserligen medgifva honom riktigheten häraf, om han ville fatta saken såsom jag; ty om den icke vore af synnerlig vikt för landet, skulle icke Riksdagen gång på gång komma och begära rättelse i densamma. Men han förklarade den vara viktig derföre, att förändringen skulle förorsaka landet stora kostnader; "ty", säger han, "på samma gång institutet får ansvara för både den teoretiska och den praktiska undervisningen, skall det äfven behöfva nya lärarekrafter på båda afdelningarne." Till stöd för detta påstående åberopar han 1859 års komité, som förklarar, att inalles 25 lärare skulle vid det i Stockholm förlagda läroverket behöfvas för besörjande både af den teoretiska och praktiska undervisningen; och häraf drager han den slutsatsen, att vid institutet skulle behöfva inrättas åtminstone 6 nya lärareplatser, om undervisningen skulle ordnas såsom nu är föreslaget. Mine Herrar! detta argument ser ut att vara förkrossande, men jag hoppas kunna visa att det innehåller nästan ingenting. Ty att institutet skulle genom nu föreslagna anordning behöfva nya lärarekrafter på den praktiska eller kliniska sidan, förefaller mig rent af obegripligt. Under nuvarande förhållanden är nemligen institutet skyldigt att meddela praktisk undervisning till *alla* medicine kandidater, som vilja blifva licentiater, och jag kan icke förstå, att dessa "alla" skola blifva flere, derföre att de studera vid tre i stället för vid två läroverk. Således kan man icke gerna hafva skäl antaga, att den ifrågasatta förändringen skulle i och för sig medföra behof af nya lärarekrafter på den praktiska afdelningen. Återstår att se till, om nya lärarekrafter skulle behöfvas på den teoretiska sidan, dels för sjelfva undervisningen och dels för besörjande af den klinik, som bör föregå kandidatexamen. Men, mine Herrar, institutet eger på denna sida åtta lärare, (således lika många som medicinska fakulteten i Lund har på *båda* afdelningarne) under det att upsalafakulteten på samma sida har blott sex och lundafakulteten endast fyra, och jag hemställer om icke åtta lärare i Stockholm skola kunna uträtta lika mycket som fyra i Lund och sex i Upsala, samt om det då kan vara nödvändigt att öka antalet lärare på denna afdelning. Och hvad särskildt den hithörande kliniken beträffar,

torde det icke behöfva bevisas att för dess ordnande inga *nya* kliniska inrättningar behöfva göras i Stockholm. Hvad för öfrigt angår sjelfva det bevis, som den värde talaren anförde för sitt påstående om de stora kostnaderna, så har detta det icke ovigtiga felet att utgöra bevis för en helt annan sak än den, till hvars stöd det anfördes. Komitén af år 1859 sade visserligen ganska riktigt, att det medicinska läroverket i Stockholm behöfde 25 lärare, men detta sades i fråga om den medicinska akademien, som här skulle inrättas i stället för alla de tre förutvarande läroanstalterna och som ensam skulle ombesörja hela den medicinska undervisningen i riket. Detta var helt annat än som nu är i fråga. Visserligen skall institutet, enligt hvad här föreslås, äfven ensamt ombesörja hela den medicinska undervisningen hos sig, men det skall vid sin sida hafva två fakulteter, som väsendtligt biträda på den teoretiska afdelningen och icke oväsentligt äfven på den praktiska, hvari de derjemte lika med institutet hafva pröfningsrätt. Således jäfvar jag detta vittnesbörd.

Jag tror mig härmed hafva reducerat den af den värde talaren förespeglade stora kostnaden till noll och visat, att vi icke böra låta skrämman oss af densamma. Men deremot tror jag, att vi för samma kostnad som hittills skola genom bifall till Utskottets förslag få mycket större valuta än nu genom att låta institutet verka och göra gagn, så långt dess resurser medgifva.

Derefter öfvergår jag till den värde talarens eget förslag. Såsom detta var framställt i hans motion, föreföll det mig icke fullt tydligt, men, sedan han nu muntligen utvecklat sina åsigt, är det för mig klart hvad han åsyftar, och jag ber då att i största korthet få skärskåda detta förslag. Det går ut på att de båda fakulteterna och institutet skola så till vida medverka med hvarandra, att de förstnämnda meddela den undervisning som afslutas med medicine kandidatexamen, och det sednare åter hvad som erfordras efter denna och till licentiatexamen. Detta är, såsom man ser, en komplett skilsmessa mellan teori och praxis, för så vidt en sådan kan åstadkommas genom detta snitt vid kandidatexamen. Utskottet har mot denna absoluta skilsmessa mellan två för hvarandra så nödvändiga sidor som den teoretiska och den praktiska vid läkareundervisningen anmärkt, att den skulle leda till en skadlig ensidighet, en åsigt som äfven 1859 års komité på det skarpaste framhöll. Men den värde talaren vill icke erkänna detta, utan säger, att detta tal om ensidighet är blott ett spöke, hvarmed Utskottet vill skrämman både sig sjelf och andra. Deremot förklarar han på det bestämdaste, att undervisningen, ordnad såsom han önskar, skall blifva mångsidig och omfattande. Ja, mine Herrar, behöfdes icke annat för att undervisningen skulle blifva allsidig och fullständig än ett påstående af den värde motionären, så är visserligen detta påstående af honom afgifvet så kategoriskt och tvärsäkert, att det borde vara fullt afgörande. Men i dylika saker tror jag att ett vittne icke är tillräckligt; och när man å andra sidan har en så sakkunnig auktoritet att åberopa som 1859 års medicinska komité, så må den värde talaren ursäktas mig, att jag åtminstone anser saken tvifvelaktig. För att sätta Kamraren i tillfälle att höra den motsatta sidans påstående skall jag tillåta mig ur komiténs betänkande uppläsa några få strofer. Denna plan, säger komitén, strider så påtagligt mot principen af den medicinska vetenska-

pens och undervisningens enhet, att många ord icke behöfvas för att ådagalägga dess förkastlighet. Då förslaget förlägger den teoretiska undervisningen uteslutande till två af läroverken och den praktiska lika uteslutande till det tredje, så är i och med detsamma äfven skilnaden mellan teori och praxis så konsekvent och systematiskt genomförd, som den kan vara, med alla de förderliga följder för vetenskap, studium och undervisning, som enligt ofvan gjorda framställning ovilkorligen uppkomma af ett dylikt våldsamt och onaturligt åtskiljande af hvad enligt sakens natur alltid skall vara förenadt. Fakulteten, som beröfvas all tillgång till det medicinska vetandet och handlandets hufvud- och lifskälla: sjukiakttagelsen, skulle icke dröja att förvandlas till en skola i egentlig mening, inom hvilken en stel och andetom dogmatism skulle föra oinskränkt herravälde. Så snart icke praktisk iakttagelse och verksamhet mera gäfvé lif och innehåll åt forskning och undervisning, skulle snart det abstrakta begreppet och formen för båda blifva hufvudsak och dermed all vetenskaplig frihet qväfvas i det herrskande systemets fjättrar. Kortligen sagdt: medicinsk forskning, studium och undervisning skulle vid fakulteterna få den mest ensidiga teoretiska och dogmatiska riktning, om beröda plan sättes i verket, utan någon möjlighet till det mäktiga korrektiv, som ligger i sjukiakttagelsen och i den dagliga beröringen med lärare i medicinens praktiska discipliner. Institutet skulle väl undgå denna fara genom sin mångfaldiga praktiska verksamhet, men blott för att så mycket säkrare falla i motsatt ytterlighet. I saknad af alla teoretiska elementer skulle inom kort dess forskning och undervisning förlora ur sigte sammanhanget och vaxelverkan mellan företeelserna samt blifva ytlig och kanske handtverksmessig.

Härefter kommer vidare en fortsättning af samma argumentation, som visar, hur ytterst skadlig denna skilsmessa skulle blifva för de studerande, men som är för vidlyftig att här uppläsa. Herrarne se emellertid häraf, huruledes vittne uppträder emot vittne, ett sakkunnigt mot ett visserligen icke okunnigt, men i denna sak likväl mindre kunnigt. Visserligen säger den ärade talaren att en garanti mot beröda ensidighet ligger deruti, att lärarne äro allsidigt vetenskapligt bildade män; men denna garanti tror jag icke vara nog, ty äfven den allsidigt vetenskapligt bildade mannen, när han under lång tid kommer att verka i en viss riktning och dervid icke har tillfälle att följa med utvecklingen i andra riktningar, får derigenom helt naturligt en viss grad af ensidighet, synnerligast om han, med tilltagande ålder, förlorar lust för studier. Om deremot vid ett läroverk alla sammanhörande ämnen läras vid sidan af hvarandra, så försvinner denna fara. Jag vill äfven anmärka, att de medicinska läroverken, ordnade efter den af den värde talaren förordade grundsatsen, utan allt tvifvel skola finna sin ställning olidlig och med all makt sträfva att komma ur densamma, hvaraf åter följden blir, att representationen och regeringen oupphörligt skola få höra anspråk på förändring framställas. När man skär bort roten och stammen från institutet samt toppen från universitetsfakulteterna, skall detta säkert kännas svårt för dem alla; och mest skulle utan tvifvel fakulteterna hafva skäl att vara missnöjda, emedan de skulle blifva nära nog endast förberedande elementarskolor för högskolan i Stockholm. Jag tror mig äfven här böra i korthet fästa uppmärksamheten på,

huru illa denna anordning skulle verka för de medicine studerande, derigenom, att hvardera läroverket skulle utsträcka sina kurser, fakulteterna uppåt och institutet nedåt, hvarigenom de studerande sålunda skulle få genomgå kanske dubbla lärokurser.

Den värde talaren säger vidare, att den af honom föreslagna anordningen skulle bereda en besparing för statsverket genom indragning af åtskilliga lärostolar för den kliniska undervisningen vid universiteten äfvensom af de teoretiska lärostolarne vid institutet. Nå ja, det medgifver jag gerna, att *om* man vill ordna undervisningen på det sätt han föreslår, torde sådana indragningar kunna göras. Men när han jemför de medicinska fakulteterna med teologiska och juridiska fakulteterna, samt säger att lärarekrafterna inom de förra icke behöfva vara större än inom de sednare, helst lärjungeantalet inom dessa är vida större, så tror jag att hans bevisning haltar; ty det är väl ändock någonting helt annat, mine Herrar, att undervisa teologer och jurister i hundratal på en föreläsningssal, der läraren kan tala till alla på en gång, än att undervisa läkare på en anatomisal, der han måste gå hvar och en särskildt tillhanda.

Apropos anatomisal erinrar jag mig, att den värde talaren ville beskylla Utskottet för att "i den enda sak, der det haft några faktiska uppgifter", hafva lemnat falska sådana, då Utskottet säger, att alltför många medicine studerande nu trängas om undervisningen på anatomisalen i Upsala. Tvärtom, säger den värde talaren, är anatomisalen i Upsala så stor, att der kan rymmas 54 lärjungar, och i rummet näst intill, jag mins icke huru många. Men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att här icke är fråga om golfytan och huru många quadratalnar denna håller, icke heller om antalet dissektionsbord, utan om tillgången på undervisningsmaterialet, d. v. s. liken, och det torde vara ganska väl känt, att i Upsala lider man brist på detta material, oaktadt man får dela med Stockholm. Den som tviflar härpå kan fråga hela den generation af medicine studerande, som finnes i Upsala, om icke uppgiften håller streck.

Jag lemnar härmed denne talare. Hans förslag kan jag icke gilla, men jag bekänner att, såsom han framställt det i sitt muntliga föredrag, han konsekvent utvecklat det samt derjemte öfvertygat mig, att han åtminstone menat ärligt dermed, så att det icke legat någon baktanke under detsamma.

Hvad angår den värde talare, som dernäst hade ordet, tror jag visst, att hans kritik af Utskottets betänkande var lika grundlig som den föreföll mig intressant, men då jag antager, att det för Kammarens ledamöter torde vara nöjsammare att i protokollet läsa denna kritik än att här höra den upptagas till besvarande, så tillåter jag mig alldeles förbigå detsamma.

Jag går då slutligen att granska några af de yttranden, som framställdes från statsrådsbänken. Om åtskilliga af dessa kan jag fatta mig ganska kort; men en punkt i Herr Statsrådets anförande föreföll mig dock så märkvärdig, att jag nödgas något längre uppehålla mig dervid.

Jag vill sålunda icke tvista med den högt stående talaren hvarken om rätta tolkningen af de ofta upprepade orden i 1822 års reglemente, att vid institutet skulle kunna danas "pålitlige och tillvande praktiske läkare för alla genrar af medicinalverket till statens tjänst", ej heller derom,

huruvida orsaken till dröjsmålet å regeringens sida att åstadkomma den medicinska frågans lösning varit obenägenhet, såsom Utskottet sagt, eller tveksamhet, såsom Herr Statsrådet sade. Då Herr Statsrådet emellertid förklarade en af orsakerna, hvarför 1847 års Riksdags skrivelse om nedsättande af en komité icke fick framgång, hafva varit den, att de stridande parterne icke önskade komiténs nedsättande, så väckte detta hos mig en reflektion, som äfven förut under studerandet af den medicinska frågan hos mig uppstått, nemligen att regeringen i denna fråga icke ställt sig öfver partierna utan tagit intryck af dem och låtit åtminstone det ena af dem bestämma sitt handlingssätt, så att för dess önskningsrepresentationens blifvit i öfver 30 år lemnade utan afseende.

Med anledning af en annan uppgift af Herr Statsrådet nödgas jag äfven yttra några ord. Han sade nemligen, att institutet genom 1861 års stadgar icke förlorade någon enda af de rättigheter, som det förut hade. Men jag tror mig kunna styrka, att just den rättighet, som det nu är fråga om att återvinna åt institutet, tillhörde detsamma före år 1861. Det hade visserligen icke rätt att anställa medicine kandidatexamen under detta namn, men det hade rätt att med sina lärjungar anställa två examina, nemligen den första och andra examen eller, som de äfven kallades, kirurgie kandidat- och kirurgie licentiatexamen; och att dessa båda examina gällde lika med dem, som aflades vid universitetens medicinska fakulteter, bevisas bäst derigenom, att regeringen i Kongl. brefvet af den 26 April 1861 till Kongl. Sundhets-kollegium förklarade dem, som vid institutet erhållit undervisning och aflagt sina examina, vara lika berättigade med dem, som blifvit från universitetsfakulteterna utexaminerade. Denna omständighet synes mig tydligt bevisa, att regeringen sjelf erkände undervisningen vara lika god vid alla tre läroverken och deras examina equivalenta. Då Herr Statsrådet imellertid förmodligen alldeles oafsigtigt framställt denna mindre exakta uppgift, så har jag uppträdt icke så mycket *emot* den, som för att blott *korrigera* densamma.

En annan äfvenledes mindre exakt uppgift, som undföll Herr Statsrådet, torde också behöfva rättelse, nemligen att medicinska fakulteten i Upsala skulle år 1861 hafva uppgifvit en rättighet, som den förut hade, nemligen rättigheten till Stockholms kliniker. Men denna rättighet var upphäfd förut eller redan år 1852, såsom 1859 års komité i sitt betänkande uppgifver.

När Herr Statsrådet vidare såsom stöd för 1861 års anordning anförde den nuvarande goda läkarebildningen och det anseende svenska läkarekorpsen åtnjuta, så tillåter jag mig härvid göra en liten erinran. Vår läkarekorps' anseende var grundlagdt långt före år 1861, och till detta grundläggande har institutet ingalunda minst bidragit. Ty troligen har ingen af våra svenska läkare så mycket verkat till förmån för hela korpsens anseende, som Andreas Retzius vid Carolinska institutet. Det torde således vara nog mycket vågadt att åberopa den verksamhet institutet derförinnan ådagalagt såsom ett stöd för den anordning af år 1861, hvarigenom institutet beröfvades en del af sina rättigheter. Då Herr Statsrådet vidare yttrar att *regeringen*, "på grund af anförda skäl", funnit sig föranlåten icke fästa afseende vid Riksdagens skrivelse år 1863, så ber jag härvid få anmärka, att *regeringen* ännu aldrig haft den skrif-

velsen före till pröfning, och således kan man väl icke heller tala om några skäl, som hindrat henne att fästa afseende vid densamma, då hon ännu icke blifvit föredragen inför Kongl. Maj:t.

Jag kommer nu till den punkt af Herr Statsrådets anförande, som, såsom jag förut nämnde, förtjenar litet närmare skärskådande. Herr Statsrådet inledde slutet af sitt anförande med de orden, att han "finner det obilligt, att Carolinska institutet icke får verka hvad det kan eller utveckla sin förmåga så långt, det känner sig i stånd att utveckla densamma.

I dessa ord har Herr Statsrådet fullt erkänt befogetheten och billigheten af den åtgärd Utskottet föreslagit, och, om han stannat härvid, hade man redan haft ett löfte på bifall till Utskottets hemställan. Men Herr Statsrådet satte icke punkt efter denna mening, utan tillade dervid ett vilkor, som enligt min bestämda öfvertygelse kommer att lägga ett så stort hinder i vägen för frågans lösning i den riktning Utskottet föreslagit, att jag gerna kan säga, att detta vilkor innebär ett maskeradt afslag å Riksdagens föreslagna begäran. Herr Statsrådet säger det nemligen vara sin afsigt att "så lösa frågan, att de tre medicinska läroverken blifva likställda på fullt allvar, hvilket innebär ej blott att Carolinska institutet sår rättighet att anställa medicine kandidatexamen, utan äfven att fakulteterna befrias från allt beroende af institutets kliniker."

Meningen skulle således nu vara den, att göra de tre läroverken fullkomligt likställda och oberoende af hvarandra, med lika rättigheter och skyldigheter. Denna sats låter onekligen bra, fattad in abstracto. Men vid praktiskt genomförande är det min tro att den skall leda till sådan förvirring och sådana riskabla experimenter, att hela vår läkarebildnings välfärd derigenom kan sättas på spel. Herr Statsrådet sade, att meningen med denna likställighet icke var likhet i ekonomisk ställning och i antalet lärareplatser, utan blott likhet i rättigheter och skyldigheter. Häremot protesterade genast den ärade talaren på upsalabänken med den ganska riktiga anmärkning, att det vore både orimligt och obilligt att bestämma lika skyldigheter för en mindre väl utrustad anstalt, som för den bättre utrustade, emedan den förra omöjligen skulle kunna i längden utstå täflan med den sednare anstalten, hvilken, i tillfälle att ordna sin undervisning bättre än medtäffarne, otvifvelaktigt skulle draga till sig massan af de studerande — och jag tror att han har fullkomligt rätt i detta. Jag tror det vara allmänt erkänt, att fakulteterna i Upsala och Lund förtjena all aktning för sin verksamhet; men de sakna vissa kliniker, utan hvilka de, huru man än må stadga å papperet, icke ega tillräckliga resurser för hela läkarebildningen. Huru skall man då åstadkomma denna likställighet, hvilken Herr Statsrådet närmare förklarar bestå deruti, att fakulteterna skola göra alldeles oberoende af institutets kliniker? Härutinnan har den värde talaren på gotlandsbänken lemnat en anvisning, den enda som jag vid anhörandet af hans föredrag fann skäl att uppteckna, i det han, instämmande med Herr Statsrådet om nödvändigheten att befria fakulteterna från förenämnda beroende, säger, att "man kan få likställigheten åvägabragt *antingen* på det sätt, att tillräckliga kliniker inrättas i Upsala och Lund, eller också på det sätt, att vissa kliniker, som icke finnas i universitetsstäderna, men vid institutet, utbrytas från detta för att blifva ett utom institutet stående commune bonum för alla tre de medicinska läroverken."

Hvad nu beträffar det första förslaget, så vill jag icke, när man i Stockholm har fullständiga kliniker, som hittills alltid med fördel begagnats, förutsätta, att Riksdagen skulle vilja lemna anslag till liknande anstalter i Lund och Upsala för undervisning i pediatrik, obstetrik och syfilidologi. Men äfven om så skedde, hade man likväl ingen säkerhet för att dessa anstalter skulle få lika stort antal patienter, som de i Stockholm, så vida det icke måhända skulle tillgå så, att man ditförde hälften af de sjuka från Stockholm, likasom man nu ditför en del af liken — en orimlighet som ligger i öppen dag för hvar och en, men som bevisar sjelfva grundsatsens orimlighet att vilja göra alla tre läroverken i alla afseenden likställiga. Hvad åter beträffar det andra förslaget, att från institutet utbryta vissa kliniker, så skulle denna utbrutna kliniska afdelning blifva söndrad både från sin rot och från de öfriga medicinska läroverken samt komma att stå utan sammanhang med dessa och utan kontroll från deras sida; hvarjemte den skulle komma att kosta mycket penningar för nya lärostolars inrättande och för dess sannolika utvidgning inom kort. Och hvarföre skulle allt detta ske, mine Herrar? Är det för den medicinska undervisningens skull som vissa af de kliniska anstalterna i Stockholm skulle flyttas utom institutet? Eller är det för landets nytta? Nej, det är blott för att tillfredsställa en tyckmyckenhet eller ett löjligt anspråk ifrån fakulteterna, som man skall vidtaga ett sådant arrangement. Liksom om något stort, äfven för dem, vore vunnet dermed, att ifrågasvara kliniker, som i alla fall skulle förblifva i Stockholm, blefve flyttade utom sferen för institutets verksamhet! Äro för öfrigt klinikerna i Stockholm icke till för landets skull utan blott för att tillfredsställa universitetsfakulteternas anspråk, och böra de förändras blott för dessa fakulteters fordringar, utan afseende på landets och läkarebildningens intressen?

Jag har anfört detta för att motivera det yrkandet, att man icke måtte sammanblanda den fråga, som nu är före, med några andra, hvilka med densamma icke ega sammanhang och hvilka skulle på det högsta förveckla förhållandena och leda till en sådan förvirring, att man svårigen skulle kunna komma derur. Jag har vidare framhållit detta för att visa, att man icke bör hålla på denna likställighets-grundsats, som är omöjlig att genomföra, utan i stället utgå från en annan, som är mera praktisk och lyder så här: *“Låt hvarje anstalt göra all den nytta, som den förmår.”* Den grundsatsen vill jag att man skall tillämpa på institutet, och den vill jag äfven att man skall tillämpa på de akademiska fakulteterna. Det uppgafs i förgår, att de medicinska och kirurgiska klinikerna i Upsala och Lund blifvit på sednare tider betydligt utvecklade. Om så är, må man gerna utsträcka fakulteternas kliniska undervisning efter medicine kandidatexamen längre än nu och på samma gång och i motsvarande grad inskränka den tid, hvarunder akademiernas alumner nu äro skyldige att mottaga klinisk undervisning vid institutet. Detta är fullkomligt i sin ordning, förutsatt att akademiernas kliniker äro så beskaffade, att de medgifva åtgärder i det syfte jag angifvit. Men afgörandet af denna fråga är regeringens sak. Riksdagen behöfver fördenskull alldeles icke blanda sig deri, helst så länge saken icke är utredd eller gjord till föremål för Riksdagens uppmärksamhet.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag således yrka afslag å såväl Herr Ribbings som Herr Leijers förslag samt bifall till det af Utskottet framställda — det och intet annat!

Herr Appeltofft: Det var med verkligt intresse som jag vid förra sammanträdet åhörde Herr Statsrådets och Chefens för Ecklesiastik-departementet anförande i denna fråga, emedan jag deraf hemtade förhoppning att striderna emellan fakulteterna och institutet snart skulle komma att vinna önskvärd lösning. Man må ej undra öfver att fakulteterna betraktat institutet med mindre blida ögon, enär det sökt att tillskansa sig en supremati och liksom utöfva en kontroll å fakulteterna, derigenom att det vetat förskaffa sig rätt att examinera dem som vid akademien erhållit den högsta medicinska graden och detta just i de ämnen hvaruti de der undergått examen. Om man trott sig kunna utjemna dessa stridigheter derigenom att man förbehåller fakulteterna uteslutande rätt att anställa teoretisk examen, så tror jag att man icke varit rätt lycklig i valet af medel. Frågan synes mig kunna helt enkelt reduceras derhän: Underhåller staten sina undervisningsanstalter förrätt de må kunna bibringa sina lärjungar den högsta möjliga intellektuella bildning eller för andra ändamål? Om detta första antages — och detta lärer väl ej kunna bestridas — så synes det mig vara statens skyldighet att ordna undervisningen vid dessa anstalter till de studerandes fördel med fullkomligt förbiseende af alla enskilda partiintressen.

Ur denna synpunkt kan jag icke inse några skäl, hvarföre man ej skulle medgifva institutet rätt att anställa den teoretiska examen, då institutets lärarekrafter fullkomligt motsvara medicinska fakulteternas och institutet derjemte har vida större materiella resurser. Man har från uppsalabänken sökt bestrida detta och sagt att, ifall institutet erhöle rätt att examinera i de teoretiska ämnena, så skulle dertill erfordras större lärarekrafter, än institutet nu har. Då vill jag till den värde representanten framställa den frågan, huruvida — om han nemligen medgifver att fakulteterna till belåtenhet fullgjort sina åligganden, och detta lärer han väl ej bestrida, — han kan hafva skäl att påstå, att institutets lärare, hvilkas antal är större än fakulteternas, icke skulle kunna lika väl fullgöra sina.

Jag ställer mig i denna fråga alldeles utanför hvarje parti och ser densamma endast från synpunkten af de studerandes eget intresse. Och jag tror att det skulle för de aldra flesta bland dem vara af stor fördel att kunna på ett och samma ställe afsluta sin kurs och icke, såsom nu, nödgas först taga en examen vid akademien och sedan resa hit för att få någon praktisk färdighet, samt derefter vända åter till akademien för att genomgå licentiatexamen samt derifrån slutligen resa hit tillbaka för att, efter vidsträckt praktiska öfningar, vinna kompetens till erhållande af publika befattningar.

Ur denna synpunkt önskar jag motionens framgång och yrkar att Utskottets förslag måtte bifallas.

Herr S. G. von Geijer: Ehuru ej närvarande inom Utskottet då beslut fattades i denna fråga, har jag dock delat utskottsledamöternes upp-

fattning af ämnet och biträder också hvad Utskottet slutligen föreslagit. Jag har dock helt visst hyst något mera betänklighet vid frågans tillkännade lösning i den riktning som nu blifvit föreslagen, än hvad i Utskottets motiver är uttaladt. Rätteligen sagdt, förekommer der alldeles ingen sådan — och kanske är det riktigast att på sådant sätt uppställa ett tillstyrkande betänkande. Vid betraktande af denna betydande fråga förekommer, som vid andra stora sådana — hvad man ser och hvad man icke ser. Hvad man här ser tyckes i allo tala för medgifvandet åt Carolinska institutet af rätt att, i likhet med universitetens medicinska fakulteter, anställa såväl den teoretiskt medicinska som den praktiskt medicinska examen.

Det kan nemligen knappast ifrågasättas, att ju icke Carolinska institutets närvarande, på högsta stadium af vetenskaplig bildning sig befinnande lärarepersonal eger förmåga att meddela teoretiskt medicinsk undervisning till det mest fullständiga mått, eller åtminstone till samma omfång som någon af universitetens medicinska fakulteter sådant förmår. Likaledes till förmån för Carolinska institutet tala de siffror, som visa institutets mot universitetens medicinska fakulteter öfverlägsna antal lärare. Med ett ord, allt, hvad man ser, synes obetingadt till favör för Carolinska institutet, till fördel för motionen i fråga och Utskottets betänkande derå, hvilket jag ock, som jag nämnt, biträder.

Hvad som förnämligast, under den tid jag åt denna fina fråga egnat en pröfning efter måttet af mina ringa krafter, ingifvit mig betänklighet, har varit den ständigt återvändande tanke: i hvad mån har den omständighet bidragit till Carolinska institutets lärarepersonals redan länge och för närvarande höga vetenskapliga bildning, att samma personal vid universitetet emottagit ej allenast sin teoretiskt medicinska bildning utan ock vid samma högskolor grundlagt sin humanistiska? Dessa bildningens resultat hafva sedan öfverförts på institutet, hvilket derigenom liknar en kolonisation, som nu täflar med moderlandet i kraft och glans.

Vidare har jag ifrågasatt om Carolinska institutet, visserligen ej i första hand men generation efter generation, förmår att utan det vetenskapernas gemensamhetslif som af universitet betingas, förhindra ett tillbakagående i den medicinska bildningen, tagen i stort, då den ock omfattar så mycken annan sådan? Erfarenheten har ännu ej kunnat ådagalägga om Carolinska institutet, oberoende af ett universitet på samma ort, kan uppehålla sig som sjelfständig bildningsanstalt för sagda mål. Stundom eger en växt från främmande ort kraft att slå fast rot och fortplanta sig för all framtid eller ock för en lång sådan, stundom åter går den ut efter någon längre eller kortare tid. Detta är hvad man ej kan se inom växtverlden och detta är hvad man ej ser i denna, så kallade medicinska, fråga.

Jag tror ej att denna, som det kan synas, inkonsequens i min uppfattning och mitt slutliga åtgörande är annorlunda, än att den delas åtminstone af någon af dessa vetenskapsmän, hvilka med största insigt i frågan yrka på Carolinska institutets förlänande med rätt att anställa teoretiskt medicinsk examen och ändock, i likhet med mig, hysa någon tvekan huruvida den medicinskt vetenskapliga bildningen kan bibehålla sig på en rätt hög ståndpunkt, utan vid sidan af den universela, sådan den inom universiteten bevaras. Huru allmäntillgänglig bildningen än säges

vara och allt mera blifver, så måste den någonstädes vårdas med högre omsorg; allmänheten kan det ej, och för vår tid är åt universiteten denna höga mission anförtrödd.

Denna för vår tid starkt utpräglade fordran på och berättigade behof af bildningens allmänna spridning gör det också alldeles nödvändigt att tillgodose universitetsbildningen — och detta ej allenast i kvalitativt hänseende, utan äfven hvad nödigt antal af sådana beträffar, för att i sig kunna upptaga den mängd ej allenast kunskaper sökande, utan ock efter vetenskaplig bildning sträfvande. Det är påtagligt att genom den stora tillströmningen till elementarläroverken, universitetens studerande hastigt måste tillväxa och redan tillväxt i antal, hvarigenom, då antalet lärarekrafter vid universiteten ej i förhållande härtill blifvit ökad, följden måste blifva att snart ett allt för stort antal studerande måste förefinnas i Upsala och Lund.

Det är nemligen min tro, att detta sökande efter vetenskaplig bildning och äfven, på sätt universiteten erbjuda, efter examens afläggande inför fakulteterna skall starkt tilltaga, på samma gång massorna allt mer eftersträfvat kunskapsbildning inom elementarläroverken och inom sjelfva folkskolorna. Detta sökande efter vetenskaplig bildning tror jag aldrig mer skall komma att reglera sig efter antalet af de platser på statens tjänstemannabana, som af akademiska examina betingas; ty jag tror att detta sökande måste tilltaga, om ej till följd af tidsriktningen, så liksom till en naturlig motvigt mot tidsriktningen, om man nemligen vill kalla den en riktning åt det materiela i lifvet. Denna materiela riktning ökar antalet af förmögna, hvarigenom ett allt större antal personer sättas i tillfälle att tillfredsställa en sådan inneboende längtan, och på sådant sätt tjenar det materiela det ideela och tvärtom.

Icke heller kan man väl säga, att så borde ske, att antalet af de vetenskapliga studiernas idkare skulle reglera sig efter ett statens behof af så kvalificerade tjenare. Det måtte väl vara tvärtom önskligt att denna tillströmning till universiteten måtte ske i långt större mängd än hvad ofvannämnda statsbehof fordrar.

Det är med den vetenskapliga bildningen som med regnet, som ej faller allenast för att fylla reservoiererna för vattenledningarnes behof, utan äfven för att befrukta fälten.

Jag känner för litet de stora ländernas företeelser i denna del (de stora länderna äro ej heller alltid de högsta kulturländer); men att det vetenskapliga studium så bedrifves i det lilla Danmark, har jag kunnat iakttaga.

Der förekommer ständigt att personer, hvilka med framgång syssla med rent praktiska ärenden, såsom drifvande af stort eller litet åkerbruk, handel eller fabriksdrift o. s. v., i ungdomen aflagt akademisk examen, utan att någonsin, ens för ett ögonblick, hafva beiradt embetsmannabanan eller sådant tillämnat.

Dessa omständigheter eller dessa tidsförhållanden hafva säkerligen starkt bidragit till det nyvaknade lifliga intresset för och känslan af behofvet af ett universitets upprättande i Stockholm.

Ju mera jag deråt egnat tanken, ju mera har jag kommit till den åsigt att denna plan bör gå i uppfyllelse och att den måste så göra.

Jag vet ej om motionären vid afgifvandet af sin motion hyst den förmening att dessa båda frågor, Carolinska institutets rätt att blifva en fullständig medicinsk fakultet och frågan om ett universitets upprättande i hufvudstaden, hafva något gemensamt.

För min del tyckas dessa båda frågor vara ganska nära sammanhängande, och jag föreställer mig att den första frågans lösning i riktning som motionen afser vill mycket bidraga till påskyndande af den andras förverkligande. Den dag ett sådant förverkligande eger rum, ställer sig den medicinska undervisningsfrågan helt annorlunda, och de betänkligheter jag antydtt skola då alldeles bortfalla. Nu torde visserligen dröja innan ett universitet kan komma till stånd inom hufvudstaden; men då man betraktar den föreliggande medicinska frågans behandling under tiden af en menniskoålder, har man i sanning ej heller anledning att hoppas på en så särdeles snar lösning från denna dag att räkna. Båda dessa frågor komma emellertid ej att lösas samtidigt, och jag anser då att den medicinska frågan är egnad att vara en avant coureur för universitetsfrågan. Jag skulle visserligen kunna tänka mig möjligheten af en sådan anordning som den Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet i går uttalade angående institutets och fakulteternas fullkomliga likställighet, men jag kan för närvarande ännu mindre klart öfverse de konsekvenser som deraf skulle följa, än dem som utgå af en anordning sådan som Utskottet tillstyrkt.

Dock föreställer jag mig att, om det af Herr Statsrådet omnämnda förslag vid närmare begrundande befinnes så hållbart att regeringen sjelf blifver sinnad att framlägga ett sådant förslag, som motförslag mot det nu föreliggande, för den händelse detta sednare ej vinner nödigt bifall, något särdeles motstånd ej då skall göra sig gällande från Riksdagens sida, och kanske då äfven svårigen från institutets och fakulteternas.

Det må tillgifvas mig att jag kanske något för mycket generelt uttalat mig i frågan, men andre talare hafva berört specialiteterna af den samma.

I stället att säga att jag ej vill längre upptaga Kammarrens tid, får jag säga att jag verkligen ej det kan i denna fråga, för så vidt jag ej skulle vilja uppläsa ur de handlingar och komitébetänkande hvilka här förefinnas, men hvilkas innehåll är Kammarrens ledamöter bekant.

Som representant och ledamot af Utskottet åligger att äfven i de mest sammansatta frågor slutligen bestämma sig, och då mina dunkla betänkligheter mot frågans lösning, på sätt här föreslaget blifvit, ej hos mig kunnat väga mot bevisningen som talar för motionens berättigade innehåll, så får jag för min del anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordenskiöld: Jag skall icke förlänga diskussionen genom att uppehålla mig vid den, efter mitt förmenande, för frågans afgörande temligen likgiltiga historiska sidan af saken, icke heller skall jag framställa någon jämförelse mellan antalet lärarekrafter och andra resurser vid de olika institutionerna. Vi veta ju redan alla, att en sådan jämförelse måste utfalla till Carolinska institutets fördel och mana till, att

denna läroanstalt skall få samma examensrätt som universitetens medicinska fakulteter. Att uppehålla diskussionen i denna riktning torde därför vara temligen öfverflödigt, i synnerhet sedan vi i förgår hade den glädjen att från statsrådsbänken få höra ett utförligt anförande, hvars kärnpunkt utgjordes af det yttrandet, att det vore med billighet och rättvisa förenligt, att Carolinska institutet erhöi den ifrågavarande examensrätten, och hvilket, såvidt jag kunde finna, innebar ett bestämdt uttaladt löfte, att regeringen i detta hänseende skulle gå representationens ofta upprepade önskningsar till mötes. Jag skulle icke haft något vidare att anföra än att tacksamt taga fasta på detta Herr Statsrådets yttrande, såvida icke den sednare delen af hans anförande innehållit en för mig åtminstone dunkel punkt, som jag gerna skulle vilja hafva förklarad. Herr Statsrådet framhöi önskvärheten af att full likställighet skulle ega rum mellan de tre olika institutionerna, Carolinska institutet och de båda universitetens medicinska fakulteter, och deri instämmer jag af själ och hjerta. För åvägabringande af denna likställighet anser jag till och med det vara billigt och rättvist, att den obligatoriska tienstgöring vid hufvudstadens kliniker, som nu äligger universitetens läkarealumnar, skulle afskaffas. Skulle man deremot hafva för åtsigt att för åstadkommande af likställighet utbryta dessa kliniker från institutet och ställa dem under någon slags gemensam hermafroditstyrelse, då tror jag, att reformen skulle blifva högst skadlig. Det vore ju rent af principvidrigt att vilja från ett läroverk utbryta någon del af detsamma blott för den orsak, att andra läroverk, som voro belägna på andra orter, vore i saknad af en motsvarande dylik del, och en sådan åtgärd skulle endast åstadkomma skapandet af en fjärde medicinsk högskola i Sverige, hvaraf skulle följa, att sista villan blefve värre än den första. Jag vet icke med säkerhet, om Herr Statsrådet uti sitt anförande verkligen påyrkade ett dylikt arrangement, men jag har hört flere personer påstå att något sådant af honom åsyftades, och på samma gång jag nu fäster uppmärksamhet på detta förhållande har jag velat nedlägga min protest emot vidtagande af en dylik, efter mitt förmenande, orimlig och olycklig åtgärd.

Jag yrkar rätt och slätt bifall till hvad Utskottet uti detta ämne föreslagit.

Herr Key: Då man icke är fackman, och då diskussionen om denna specialfråga har räckt snart sagdt dag och natt, skulle jag verkligen icke hafva begärt ordet och besvärat Herrarne med något anförande, om icke åtskilligt i denna fråga ännu är nästan osagdt, och det är detta, som jag ber att med några ord få framlägga.

Då man såväl uti pressen som under de offentliga diskussionerna så ofta hört uttalas fruktan för en "regerande Riksdag" och att regeringens makt genom den nuvarande representationen skulle vara allt för mycket försvagad, så är just denna fråga verkligen af beskaffenhet att lugna de farhågor, som i nämnda afseende kunna hysas, ty om något verkligen kan sägas utgöra ett talande bevis på den makt regeringen eger genom användande af det passiva motståndets makt, genom sitt "non possumus", så är det att finna i behandlingen och gången af denna fråga, hvilken

nu stått på dagordningen i omkring 32 år, hvartill kommer att Riksdagens i ämnet sednast aflåtna skrifvelse nu i nio år varit obesvarad. Kan man icke då med skäl säga att regeringen, helt lugnt och obekymrad om representationens i ämnet upprepade gånger uttalade önskningsar, tagit sig en ganska god besinningstid öfver frågan, och att det är på tid att å denna göres ett slut?

Sedan jag nu förutskickat detta, vill jag icke besvara med någon upplysning ur de böcker i ämnet, som jag har här i och på min pulpet, emedan Herrarne redan förut hört alltför mycket uppläsas, men jag vill erinra om att, sedan frågan blifvit väckt 1822 och sedermera varit på tal 1840, 1857 o. s. v., så aflåto Rikets Ständer slutligen den 16 Maj 1863 en underdånig skrifvelse i ämnet, utur hvilken skrifvelse man visserligen citerat ganska mycket, men i hvilken dock förekomma några ord, hvilka, såvidt jag hört, icke under denna diskussion blifvit anförda och hvilka jag skall bedja att få framhålla. Ständerna skrefvo då, bland annat, i ämnet följande:

“I betraktande häraf och af innehållet i såväl Rikets Ständers underdåniga skrifvelse vid 1840—1841 årens riksdag, hvarom ofvan blifvit förnämligt, som ock sednare delen af den underdåniga skrifvelsen den 10 December 1857, hafva Rikets nu församlade Ständer ansett borttagandet af den teoretiska undervisningen och examen från Carolinska medikokirurgiska institutet, *långt ifrån att öfverensstämma med Rikets Ständers förut uttalade önskan, tvärtom strida mot både ordalydelsen och meningen i Rikets Ständers berörda skrifvelser.*“ Och märk väl, mine Herrar, att detta skrefs för nio, säger nio, år sedan.

Man har här påstått på samma gång att Carolinska institutet skulle hafva för många lärare, och derjemte att detta läroverk eger för få lärarekrafter; att förlika dessa motsatser må vara de talares uppgift som framställt dem. Jag skall emellertid bedja att ur en ganska intressant tabell, som jag här håller i min hand, få upplysa, att Carolinska institutet för närvarande eger 8 lärare i mera teoretiska ämnen och 11 i praktiska undervisningsgrenar, summa 19 lärare, under det att universitetet i Upsala har summa 11 lärare i den medicinska undervisningen, universitetet i Lund 8, det i Christiania 9 och det i Köpenhamn 12. Detta Carolinska institut med sina 19 lärare, detta vill man fortfarande betaga både möjlighet och rättighet att få gagna, icke blott allt hvad det *kan* utan, ännu mer, allt hvad det *vill*. Jag får öppet säga, att om det innersta i denna fråga skulle vara ett akademiskt försök att af alla krafter hålla tillbaka institutet, på det att icke de mindre undervisningsanstalterna må gå under, så må dessa heldre gå under. Må det då gå dessa fakulteter vid våra småstadsuniversitet på samma sätt som med en del af sjelfva våra småstäder; om dessa icke förmå att i öfverensstämmelse med tidens fordringar och i täflan med nya uppväxande samhällen hålla sig vid full lifskraft, så må de försvinna, såsom förut har skett, ty andra skola komma i stället, såsom äfven förut har skett. Den institution, som kan lefva, den lefve, och den det ej kan, den må dö. Låtom oss icke, för att åstadkomma en förment likställighet mellan våra tre medicinska läroanstalter, *afstympa* den mest fullständiga, så att denna derigenom skulle

nedbringas till samma ståndpunkt som de båda andra. Låt dem vara i det skick de nu äro och låt dem fullkomligt fritt täfla den ena med den andra, endast då tror jag att rättvisa blir skipad emellan; och må det sedan blifva en hvars ensak att med de krafter som stå dem till buds, de färre kanske icke mindre starka derföre att de *äro färre* och tagas i anspråk *för färre*, hvar för sig arbeta och sträfva till ett gemensamt mål, för hvars uppnående de i alla fall måste räcka hvarandra en hjälpsam hand.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Dahm: Jag vill icke vara alldeles så sträng som den siste ärade talaren och, hållande mig blott på den nakna rättvisans ståndpunkt, säga, att det gör detsamma hvilken institution som dör, blott den som anses bäst och kraftigast får lefva. Jag tror tvärtom, att just derföre att man hyser goda tankar om lifskraften hos alla de medicinska läroanstalter som finnas i vårt land, man är färdig att underskrifva hvad Utskottet i detta betänkande såsom sin åsigt uttalat. Jag finner stöd för denna min tro i det förhållande att glansen af åtskilliga för framhållna skäl nu synes hafva bleknat, och att fruktan för möjliga olyckor ej är så litlig. När frågan sista gången förevar, eller vid 1862—1863 årens riksdag, lades särdeles vikt på den omständigheten, att om man lemnade Carolinska institutet någon utsträckt examensrätt, så skulle detta innebära, att universitetet i Upsala snart komme att flyttas till Stockholm. I detta fall har man numera ingen farhåga alls. Detta universitet är för närvarande öfverfullt af lärjungar. Professorerne erkänna, att trängsel finnes i deras lärosalar och deras tentamensrum och de bidraga sjelfve till att samla medel till upprättande af en högskola här i Stockholm. Den talare, hvilken i förgår sist hade ordet i denna fråga, lade särdeles ringa vikt på nämnda befarade universitetsflyttning, som förra gången frågan behandlades ansågs nästan för det aldra viktigaste. Han yttrade blott, att universitetets sönderbrytning, enligt hans åsigt, redan vore börjad. Jag lade detta särdeles på minnet, derföre att det kan innebära en tröst för mig och troligen många andra, att om vi nu bidraga att fatta ett beslut, som möjligen i en framtid kunde komma att förändra universitetet, vi blifvit underrättade, att universitetet redan förut börjat sönderbrytas.

Vid 1863 års riksdag lade man särdeles vikt vid det påståendet, att läkarebildningen icke skulle blifva så fullständig på något annat ställe, som der ett universitet fanns, derföre att den beröring med idkare af andra vetenskaper saknades, som för dem som studerade läkarekonsten vore både nyttig och nödvändig. Detta har man dock nu icke framhållit såsom något hufvudmoment. Visserligen yttrades för några dagar sedan af en talare, att den tanken, att på ett ställe sammanföra de olika fakulteterna och samla idkarne af de särskilda vetenskaperna, icke hade uppkommit af en slump och icke utvecklats på en kort tid utan under århundraden, och vore säkert en frukt af både erfarenhet och klokhet. Jag vill icke bestrida denna sats, men vill emot densamma framställa en genfråga: var det väl af en slump som folket under medeltiden samlade sig inom borgar och städer, då det icke erhöll tillräckligt skydd på landsbygden, och

är det väl en slump att folket numera till sitt skydd ej behöfver dessa borgar och städer utan kan med full trygghet idka sina yrken hvar som helst? Är det icke någon likhet deremellan och det förhållande, att under medeltiden universiteten utvecklade sig för att, då barbariet och den råa okunnigheten herrskade utom dem, inom sina områden skydda bildningen och söka åstadkomma att de skiljda vetenskaperna slipades emot hvarandra. Nu är förhållandet helt annorlunda. Nu kan en dylik afslipning ega rum nästan öfverallt, ty bildningen susar nu öfver allt och bor icke blott i Upsala och Lund, utan är spridd öfver hela vårt land. För öfrigt förmenar jag, att, om man till hvar och en, som en längre tid vid något af våra universitet studerat medicin eller någon annan speciel vetenskap, skulle framställa den frågan: hvad vetenskaplig nytta han haft af umgänget med juristen eller teologen, så skall han blifva svaret skyldig. Det är lyckligt, att frågan om nödvändigheten af de särskilda vetenskapernas idkande på samma ställe icke längre står främst, och då jag under debatten tyckt mig finna, att dessa skäl, hvilka man förr ansåg så stora och viktiga, numera börja förlora i betydelse, så tror jag, att man också kan låta småskälen falla och inskränka sitt resonnement till något mycket enkelt, som genast faller hvar och en i ögonen. Vi hafva tre läroanstalter för den medicinska undervisningen, af hvilka två få arbeta med alla de krafter, som stå dem till buds, men den tredje icke, ty den sistnämnda hålles till en del överksam. Den erbjuder sig att arbeta, men den får icke. Hvarföre? Består då denna skola af charlataner? Nej tvärtom! af fakulteternas mest berömda egna elever och hufvudsakligen sådana, hvilka äro det mest lysande bevis på att fakulteterna kunna göra ett godt arbete. Det oaktadt vill man icke antaga denna skolas hjälp vid undervisningen. När så är förhållandet förefaller det mig, att frågan helt enkelt skulle kunna reduceras dertill, att om de två förstnämnda läroanstalterna äro sådana, att de för att fullständigt kunna undervisa de många kunskapsökande behöfva hjälp, så måste och böra de emottaga en sådan, emedan de icke kunna ega rättighet att i någon mån hindra eller fördröja den medicinska yrkesbildningen. Är åter förhållandet sådant, att de icke behöfva någon undsättning i nämnda afseende och detta kan tydligt ådagaläggas, då bör man icke underhålla någon hjälptrupp, som icke får arbeta och icke gagna så mycket den kan och vill.

En af motionärerne i ämnet har antydtt att, om beslutet fattas i den riktning han föreslagit, sådant möjligen skulle leda till en inskränkning i statsutgifterna. Jag frågar då: vore det skäl att inskränka utgifterna för vår förnämsta och bäst utrustade medicinska läroanstalt, hvilken dessutom är belägen på ett sådant ställe, der den kan verka mera gagneligt och arbeta bättre än någon annan skola, som icke är så väl belägen. Detta förefaller mig vara detsamma, som om man ville rifva ned sitt välbelägna, varma och väl inredda hus, för att sälja teglet och sedan bo uti den tränga och mindre väl belägna flygelbyggnaden.

Man har visserligen velat frammana åtskilliga spöken och framlagt profetior om att, i händelse Carolinska institutet undfinge den ifrågavarande examensrätten, universiteten skulle sprängas. Ja! sådant kan visst vara möjligt, men jag vill fråga om någon bland oss kan med säkerhet uppgifva och klart se att så skall ske? Jag tror att icke någon finnes

som kan påstå detta, och att det klokaste vi kunna göra är att icke med svaga ögon försöka för mycket skåda in i framtiden, utan hålla oss till hvad som nu är för handen och öfverlemnna åt framtiden att stifta lagar och råda bot för menliga förhållanden, hvilka då möjligen kunna uppkomma.

Det yttrades för några dagar sedan från statsrådsbänken, att den riktigaste och mest rättvisa lösning af frågan vore att gifva Carolinska institutet och de medicinska fakulteterna vid universiteten alldeles samma rättigheter och skyldigheter. Jag erkänner, att detta yttrande slog mig genom sin enkelhet första gången jag hörde detsamma, och att detta uttalande tycktes mig innebära den bästa och lämpligaste utvägen för frågans lösning; men sedan dess hafva vissa betänkligheter hos mig uppstått vid betraktande deraf att vid en sådan lösning af frågan möjligen åtskillige af fakulteternas elever icke skulle få åtnjuta någon annan klinisk undervisning än den, som kunde meddelas vid ett mindre sjukhus i landsorten. Jag förstår icke att rätt bedöma halten af dessa betänkligheter, och det förekommer mig i alla fall, som om grundtanken i nämnda yttrande vore riktig, och att de anmärkningar, som deremot riktats, berörde sådana förhållanden, deri man, såsom jag nyss sade, icke kan se rätt klart.

Jag inskränker mig till att helt enkelt yrka bifall till Utskottets hemställan, öfvertygad som jag är att, i händelse detta förslag bifalles, sådant skall verka den påtryckning, att ett fullt tillfredsställande beslut i denna fråga af regeringen kan komma att fattas.

Herr Altin: Jag hembär till den högt ärade talare, som i detta ämne först hade ordet och på hvilken frågans utgång för det närvarande så väsendtligen beror, min djupa tacksägelse för det öppna erkännandet af Carolinska institutet såsom ett i teoretiskt och praktiskt hänseende fullständigt och sjelfständigt medicinskt läroverk, och särskildt för det han tydligt förklarar, att Carolinska institutet ej längre bör sakna rättigheten att anställa teoretiskt medicinsk examen, äfvensom för de varma loforden öfver institutets och vår läkarekorps' höga vetenskapliga ståndpunkt.

Huru stor del åter 1861 års anordning haft i detta lyckliga förhållande vill äfven jag lemna oafgjordt. För min del tror jag dock att den varit ringa. Jag ber blott få anmärka, att medicinen i allmänhet gått framåt, att Sverige lyckligtvis egt och eger framstående målsmän för medicinska vetenskapen och under många år de utmärktaste ledare af undervisningen — dervid icke att glömma eller sätta i sista rummet vår ypperliga klinik, som år 1839 först uppstod vid Carolinska institutet.

1861 års anordning af den medicinska undervisningen må hafva framkommit såsom följd af det ena eller andra utlåtandet, som vederbörande myndigheter afgifvit öfver 1859 års komitébetänkande, den må öfverensstämma med komiterades så kallade interimförslag eller icke, allt efter den tolkning man vill gifva detta sednare, den må vara mer eller mindre berättigad af dåvarande förhållanden eller de tre medicinska läroverkens skick och utrustning den tiden, så anser jag att denna anordning, som fränkände Carolinska institutet rättigheten att anställa teoretiskt medicinsk examen, icke längre är hållbar.

Kastar man en blick på våra medicinska läroverks utrustning och resurser för närvarande, så finner man, att de ega så tillräcklig lärarepersonal, så tillökade materiella resurser, att å ena sidan fakulteterna till följd deraf nu kunna öfvertaga och till sin närvarande praktiska undervisning lägga en mera omfattande och utsträcktare klinisk sådan — och att å andra sidan Carolinska institutet nu står fullständigt utrustadt, både i teoretiskt och praktiskt hänseende, för fullgod läkarebildnings meddelande.

1859 hade alla tre läroverken 30 lärare, nu hafva de 38; och om Riksdagen beviljar Kongl. Maj:ts proposition om en kemie adjunkt i Upsala 39, eller blott två mindre än det antal, komiterade ansågo behöfligt för tre fullständiga läroverk. Upsala medicinska fakultet får då 12 lärare eller lika många som Köpenhamns nu eger, och båda fakulteterna tillsammans egde 1859. Nya sjukinrättningar äro uppförda, större sjukmateriel finnes, nya och utmärkta institutioner för viktiga discipliner af medicinen äro inrättade. Männe icke, efter allt detta, med goda skäl kan frågas, om icke tiden nu åtminstone bör vara inne att ej längre hålla på den mot medicinska vetenskapens och undervisningens enhet stridande fördelning af examina och undervisning, som gjordes 1861 och derigenom splittrade och kringskar vår rikast utrustade medicinska läroanstalts verksamhet?

Tillerkännes nu Carolinska institutet rättighet att anställa medicine kandidatexamen, så både bör och kan det nu gällande obligatoriska af klinisk tjänstgöring i Stockholm till stor del upphävas, och sådan tjänstgöring för licentiatexamen äfven få försiggå på fakulteternas sjukinrättningar, så långt resurserna medgifva. Huru förhållandet i detta afseende skall ordnas, är en sak, som beror af regeringens ompröfning och bestämmande.

Så långt är jag ense med tvänne af de tre talare som först yttrade sig i denna fråga; men då en af dem, Herr Leijer, yrkat, att Riksdagens skrifvelse äfven måtte innefatta framställning om att likställighet, så i teoretiskt som praktiskt hänseende, alla tre läroverken emellan måtte tillvägbringas; så måste jag på det bestämdaste protestera deremot, då nemligen, enligt hans förklarande, meningen dermed vore att upprätta en klinisk institution med egna, utom de medicinska läroverken stående, lärare. Jag anhåller att i korthet få belysa hvad en sådan åtgärd innebär. Denna åtgärd kunde näppeligen utföras utan genom utbrytning af vissa specialdiscipliner från Carolinska institutets praktiska undervisning. En sådan åtgärd skulle sönderbryta institutets praktiska verksamhet och undervisningsområde, och denna åtgärd slutligen skulle för institutet vara af vida större men, än saknaden af rättigheten att anställa medicinskt teoretisk examen.

Sådana utbrutna specialkliniker skulle komma att sakna sammanhang och vaxelverkan med den öfriga undervisningen, och således äfven med de teoretiska disciplinerna; — eller föreställer man sig måhända, att dessa specialkliniker icke behöfva en närmare beröring med patologisk anatomi, fysiologi, medicinsk kemi? Genom en sådan anordning skulle i sjelfva verket en fjerde medicinsk läroanstalt uppstå; och jag ber att i afseende

derå ur komiterades betänkande få uppläsa den helt korta slutmeningen af det stycke, som den förste högt ärade talaren citerade ur nämnda betänkande: "På detta sätt skulle ytterligare ett fjerde medicinskt läroverk tillskapas i Sverige och detta vida ofullständigare än något af de andra. Dess anda och verksamhet skulle ofelbarligen utveckla sig i den mest ensidiga praktiska riktning, emedan det stode isoleradt och saknade alla teoretiskt vetenskapliga elementer."

Klinikerna här i hufvudstaden utgöra nu naturliga integrerande delar af undervisningen vid Carolinska institutet; äro både af Kongl. Maj:t och Ständer bestämda för och tillförsäkrade denna undervisning. Skulle vid sådant förhållande fristående kliniska institutioner kunna upprättas, utan den af mig antydda utbrytningen? Skulle de lärare, hvilka nu hafva denna undervisning sig anförtrodd, skiljas från sina befattningar, och huru skulle detta kunna lagligen tillgå? Genom nya lärares tillsättande skulle dessutom statskassan betungas med nya och onödiga utgifter.

Stå icke de specialkliniker i Stockholm, hvilka ännu äro nödvändiga för läkarebildningen, på tillräckligt neutral grund, då de äro gemensamma för alla tre läroverkens elever? Icke kan jag föreställa mig att det är till något men för undervisningen, att lärarne äro professorer vid Carolinska institutet! Icke upphöra eleverne att tillhöra de respektiva fakulteterna i Lund och Upsala, genom att några månader inskrifvas såsom tjänstgörande vid ett par af Stockholms sjukinrättningar, der klinik-cheferne tillika äro lärare vid Carolinska institutet. Den högt ärade talaren på statsrådsbänken har vidrört medicinska undervisningen i Berlin och Würzburg. På sednare stället finnes ett fullständigt medicinskt läroverk. I Berlin hålles en slutlig kompetens-examen eller en så kallad statspröfning, men för densamma användas medicinska fakultetens kliniker.

En talare har föreslagit en radikal fördelning emellan de respektiva undervisningsanstalterna af den medicinska undervisningen med dertill hörande examina, nemligen den teoretiska förlagd uteslutande till universiteterna, och den praktiska till Carolinska institutet. Detta strider ännu mer emot principen om medicinska undervisningens enhet och det alldeles oskiljaktiga sambandet emellan teori och praxis. Denna princip börjar ock i tillämpningen vinna ännu längre utsträckning än hittills varit förhållandet. Så har på sednare tiden en framstående medicinsk lärare i Köpenhamn, uti ett från honom af regeringen infördradt utlåtande, yrkat på, att icke ens medicinska examina vid samma läroverk böra åtskiljas i en teoretisk och en praktisk, utan begge uppgå i en enda större examen för hela studiekursen. Förändring till följd af detta utlåtande lär ock vara tillämnad, om ej redan vidtagen.

Men tron I, mine Herrar, att en sådan anordning, som den nyssnämnde talaren ifrågasatt och som skulle föra oss tillbaka i stället för framåt, skulle leda till enig samverkan? Nej tvärtom. Split och förvecklingar skulle just då uppstå. Då ingen bestämd gräns kan uppdragas emellan hvad som i medicinen tillkommer det teoretiska och det praktiska, utan begge böra gå hand i hand med hvarandra under hela studiekursen och ständigt behöfva hvarandra, så skulle följderna blifva, att det teoretiska läroverket skulle sträcka sin undervisning mer och mer in på det praktiska gebitet och omvänt det praktiska tillbaka på det teoretiska. Följden

blefve för eleven nästan dubbla kurser och studiekursen således i samma mån förlängd och fördryad.

Slutligen, eftersom jag är inne på frågan om teori och praxis, kan jag icke underlåta att framhålla hvad erfarenheten lärt mig, liksom troligen hvarje annan praktiserande läkare — det nemligen att för läkare är det godt att hafva läst mycket, men ändå bättre att hafva sett mycket.

På grund af hvad jag nu anført och på de skäl, som i öfrigt i Utskottets betänkande finnas angifna, får jag tillstyrka bifall till hvad Utskottet yttrat och hemställt.

Herr Edlund: Då jag till största delen finner mig förekommen i hvad jag ämnat säga utaf föregående talare, så skall jag, för att vara kort, inskränka mig till att bemöta några påståenden, som vi i förgår afton hörde från upsalabänken. Den värde representanten för vår nordliga universitetsstad yttrade nemligen först, att om den teoretisktmedicinska examen skulle få afläggas vid Carolinska institutet, skulle deraf följa att nya lärarekrafter icke endast för den teoretiska, utan äfven för den praktiska undervisningen der skulle komma att behövas. Det påståendet har dock i dag blifvit så tillräckligt bemött af två eller tre andra talare, att jag icke kan tro att man behöfver vidare dervid uppehålla sig. Men han har vidare påstått att den föreslagna förändringen, rättigheten för institutet att undervisa och examinera i de teoretiska ämnena, skulle vara obehöfelig, emedan Sverige för den medicinska undervisningen ej behöfde trenne läroverk. Skälet till det påståendet var, att det vid våra universitet finnes lika många studerande i de teologiska och juridiska fakulteterna som i de medicinska, och då de förres undervisning kunde besörjas af tvänne läroverk, så behöfdes ej heller flere än tvänne för undervisningen i medicinen. I det fallet måste man dock fästa afseende vid en omständighet, som, efter mitt förmenande, helt och hållet vederlägger detta påstående. Om nemligen en lärare från katedern undervisar ett auditorium af 50 eller 100 personer, kan vara fullt likgiltigt, hvarje åhörare får lika mycket af undervisningen, antingen de äro många eller få; men förhållandet blir helt annat, om undervisningen är hvad man kallar demonstrativ; om jemte de muntliga orden fordras praktisk handledning. Så är förhållandet på anatomisalen, der mikroskopet och lancetten skola begagnas, så ock på laboratoriet. Undervisningen i medicinen skulle, detta är min öfvertygelse, blifva bättre i Upsala än den är, om den blefve delad på två håll och hvarje lärare således finge färre lärjungar att handleda än han nu har; den skulle blifva intensivare om antalet lärjungar för hvarje lärare blefve mindre, såsom förhållandet påtagligen blifver, om rättighet lemnas Carolinska institutet att undervisa äfven i de teoretiska ämnena.

Men man har icke nöjt sig med att påstå att utvidningen vore obehöfelig, man har till och med sagt att den skulle vara skadlig. Det skulle nemligen, har man påstått, inträffa, att institutet, skildt från universiteten, lätt skulle förfalla till ovetenskaplig rutin och slentrian och undervisningen således taga skada. Jag tror icke att någon vill påstå att så varit förhållandet hittills. Institutet har på ett ärofullt sätt fyllt sitt uppdrag. Män sådana som en Berzelius, en Anders Retzius, en Mosander, hafva

der verkat — ingen kan väl påstå att rutinen ännu på något sätt gjort sig gällande der; och då förstår jag sannerligen icke huru man kan frukta för någonting sådant hädanefter, sedan äfven de teoretiska ämnena blifvit föremål för undervisningen. Eller måtte ett sådant beklagligt förhållande skulle komma att uppstå just derigenom, att man gifve lärarne rättighet till undervisning äfven i dessa ämnen? Till det antagandet kan jag åtminstone icke finna något skäl. Tvärtom, undervisningen skulle både vid universiteten och institutet blifva bättre genom den täflan läroverken emellan, som då först i fullt mått skulle uppstå, sedan tillfället till moddelande af undervisning blefve lika. Jag ser icke heller att, såsom representanten från Upsala antog, någon fara för universiteten genom förändringen skulle uppkomma, ty icke beror väl deras väl eller ve derpå, huruvida de i sina medicinska fakulteter hafva flere eller färre studerande inskrifna. Om också hälften af Upsala universitets medicinska studiosi skulle förflytta sig till Stockholm, icke skulle hvarken universitetet eller Carolinska institutet blifva derpå lidande; det är en fördom, som — jag kan för min del ej förstå annat — icke baserar sig på någon rimlig grund. Man fruktar att medicinska fakulteterna vid universiteten skulle helt och hållet upphöra och man påstår att universiteten måste bestå af fyra fakulteter. Först och främst tror jag icke att dessa fakulteter skulle upphöra, utan hädanefter som hittills på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden; men om så ock skulle blifva fallet, måtte det väl är alldeles säkert bevisadt att ett universitet nödvändigt *skall* bestå af *fyra* fakulteter. Det finnes universitet med *tre* fakulteter och som lika väl i hvad dem åligger göra sin tjänst som universitet med *fyra*. Det finnes äfven universitet med *fem* fakulteter, men icke har man hört, att de sedan äro sämre än de förra. Icke lär man väl a priori kunna bevisa att fakulteterna nödvändigt måste vara *fyra*. Vetenskaperna äro visserligen förbundna med hvarandra; men icke hänga de så tillsammans att man kan säga, att den medicinska undervisningen är beroende af undervisningen i teologi eller juridik o. s. v. Undervisningen i en gren af den medicinska vetenskapen är beroende af undervisningen i en annan, men icke af vetenskaper som med densamma ej stå i ringaste samband.

Asigterna om sättet för denna frågas lösning äro, vågar jag tro, för öfrigt så litet delade, att frågan icke kan falla utan att blifva löst. Herr Statsrådet och Chefen för Ecclesiastik-departementet yttrade i förgår, att Carolinska institutet borde hafva samma rättighet som universiteten att undervisa och examinera i de teoretiska ämnena. Dervid fäste han dock ett vilkor, som jag, i likhet med flere föregående talare i dag, icke kan på något sätt gilla. Sakkunnige personer hafva till fullo uttalat sig öfver olämpligheten att från Carolinska institutet utbryta tre eller flere lärare för att af dem bilda ett särskildt kollegium, i syfte att den kliniska undervisningen skulle derigenom bättre än nu är fallet blifva för de tre läroanstalterna gemensam. Hvad fromma vetenskapen deraf skulle vinna, kan jag ej inse; gagnet af den nya läroanstalten torde vara ganska svårt att uppvisa. Orsaken har uppgifvits vara, att då skulle fakulteternas elever icke mera behöfva kallas elever af institutet. Mig förefaller det skälet så skrämmande och så litet hållbart, att man icke gerna borde komma fram med detsamma, då man verkligen vill söka lösa en fråga af den vikt

som denna, så väl hvad beträffar kulturen i allmänhet som läkarebildningen i synnerhet. Vill man att institutet skall uträtta hvad som med det samma är afsedt, att det skall göra det åsyftade gagnet, då måste man lemna det full frihet, sätta det i stånd att verka allt hvad det kan.

Man har från motsidan, synes det mig, gifvit allt för stora dimensioner åt denna fråga; man upprör, snart sagt, himmel och jord för att mot Carolinska institutet sätta alla möjliga hinder, man vill icke att det skall *kunna* göra det gagn det *kan* göra. Hela saken är ingenting annat än den: skall Riksdagen i underdånig skrifvelse ingå till Kongl. Maj:t med begäran, att Carolinska institutet må få rättighet att undervisa och examinera i de teoretiska ämnena? Man behöfver icke inblanda hvarken universiteten eller deras medicinska fakulteter. Frågan är visserligen i och för sig af vigt, men icke i de förespeglade dimensionerna. Icke kan det vara rätt att först upprätta en läroanstalt, som är den i afseende på personal och materiel bäst utrustade i landet, och sedan genom restriktiva åtgärder draga försorg om att den ej *får* göra hvad den kan. Vill man att inom vetenskapen *frihet* skall vara rådande, då måste en ändring ske. Friheten är lika *nödvändig* i det ena som i det andra af det menskliga lifvets förhållanden; hon har sin stora betydelse äfven här; det bästa gagnet vinner man alltid genom att *låta* hvarje sak verka hvad den *kan*. Den enskilde, som vill vinna ett mål och derfor med uppoffring skaffat sig ett medel, kastar ej bort det sednare förr än han funnit det förra. Men det är just detta staten, i min tanke, gjort, då han skaffat sig en läroanstalt på ett ställe, der enligt sakkunnige personers bedömande en sådan bör finnas, utan att begagna sig af densamma. Ett sådant åtgörande kan jag för min del icke gilla, och önskar derfor bifall till Stats-Utskottets förslag samt afslag å den af Herr Ribbing väckta motionen.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! De tvänne motioner Utskottet i detta betänkande besvarat synas mig hafva blifvit mycket olika behandlade; genomläser man betänkandet, så ser man snart att motiveringen och historiken äro så väl färglagda till Carolinska institutets fördel, att de icke skulle hafva kunnat blifva bättre, om de utgått från institutet sjelft. Tager man motionerna i vidare betraktande, så finner man att Herr Liss Olof Larssons ej innehåller någonting annat än ett förslag till skrifvelse, alldeles lika den Rikets Ständer 1863 till Kongl. Maj:t afläto. Någon ny utredning af frågan har motionären ej åstadkommit; frågan är nu lika litet utredd som hon var då. I slutet af klämman säges visserligen "— och de åtgärder i öfrigt vidtagas som för befordrande till verkställighet häraf må finnas nödiga;" men jag undrar verkligen hvad Utskottet egentligen menat med detta tillägg, som det vill att Kongl. Maj:t skall komma till och vidare utveckla. Är meningen att, såsom flere talare påpekat, när Carolinska institutet fått samma rättigheter som universiteten, det då verkligen skulle behöfva större lärarekrafter, för att kunna upprätthålla den vetenskapliga bildning som är nödig för ett medicinskt läroverk, om det verkligen skall stå på den högre ståndpunkt som behöfves för att icke nedsjunka till en mera uteslutande praktisk verksamhet och då möjligen, i stället för till gagn, blifva till men för läkarebildningen i dess helhet?

Herr Ribbings förslag har Utskottet deremot ej egnat den ringaste uppmärksamhet. Hvad han begärt är dock ej mycket; han har endast anhållit om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, att den medicinska undervisningen skulle ordnas på ett tillfredsställande sätt, "till lämplig motsvarighet mot sitt ändamål," så att en god och fullständig läkarebildning skulle kunna, med största sparsamhet från statens sida, meddelas. Ett sådant förslag är verkligen, i min tanke, värdt att påaktas, såvida mau vill få en läkarebildning på samma gång vetenskaplig och för billigaste pris för staten. Af Utskottets betänkande finner man hvilka stora lärarekrafter den medicinska undervisningen i vårt land disponerar. Carolinska institutet har 19, Upsala medicinska fakultet 11, och medicinska fakulteten i Lund 8 lärare; alla tre läroverken således tillsammans 38. Jemför man detta stora antal med förhållandet i Danmark, hvars medicinska fakultet icke har flere än 12 lärare, så möter en märklig omständighet: med Köpenhamns universitets lärarekrafter i medicinen står dock den medicinska bildningen, efter sakkunniges bedömande, i Danmark lika högt som i vårt land, ja kanske ännu högre — jag kan ej derom fälla något omdöme. Orsaken dertill kan, om man reflekterar derpå, ej gerna vara annan än den att lärarne finnas vid ett universitet, der en verklig vetenskaplig bildning befordras genom umgänget med andra vetenskapsidkare, lärare och studerande i andra vetenskaper än blott den medicinska. Mig synes det verkligen, som hade svenska representationen slösat bra mycket med lärarekrafter, då hon riksdag efter riksdag ökat antalet af dem vid Carolinska institutet; men skulle detta skrifvelseförslag gå igenom och de tre medicinska läroverken blifva likställda, så tror jag att institutet ändå behöfde en tillökning i lärarekrafterna i den teoretiska delen af medicinen.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Ribbings motion i ännu.

Herr L. J. Hierta: Under den långa diskussion, som i förevarande ämne började redan vid vårt förra plenum och i dag fortsatts, synes mig den ledamot på stockholmsbänken, som nyss yttrade sig, hafva på en gång mest kortfattadt och ändamålsenligt uttryckt, huru denna fråga bör betraktas; det kunde således vara öfverflödigt för mig att taga tålmodet i anspråk med ett yttrande, om jag icke ansåge det lämpligt, nödigt och måhända nyttigt att få fästa uppmärksamheten på några accessoarer, som höra till sakens behandling. Det är väl bekant, att under längre tid, åtminstone allt sedan 1863, då Rikets Ständer yttrade sig i denna fråga, det varit en allmän mening, att dess lösning vore mycket enkel och kunde vinnas endast derigenom, att Carolinska institutet erhöle rättighet att få anställa teoretisk eller medicine kandidatexamen, och man har trott, att det egentligen endast vore någon brist på en högre vilja, som föranledt att dessa så ofta omtalade och från många håll så enträget framställda önskningsar icke vunnit något afseende. Nyligen har det dock blifvit framhållet, med vissa anspråk på trovärdighet, att några objektiva hinder skulle finnas mot utvidgade rättigheter för Carolinska institutet. Detta måste af många betraktas såsom ett de obotfärdigas förhinder, och jag kan för min del icke neka till, att jag tror något af detta motiv hafva legat deruti. Nu har emellertid Chefen för Ecklesiastik-departementet i sin framställ-

ning vid onsdagssammanträdet föreslagit en som mig synes utomordentligt lycklig lösning på denna fråga, hvilken också af flere ledamöter blifvit med tacksamhet mottagen, då han nemligen sade sin önskan vara att göra Carolinska institutet och universitetens medicinska fakulteter likställiga i afseende på rättigheter. Jag tror man verkligen kan säga, att det är ett slags Columbi ägg, som här blifvit funnet. Det har visserligen förut icke behöft finnas något hinder för att vidtaga denna åtgärd, men man synes icke hafva tänkt derpå, och jag tror, att man är skyldig Chefen för Ecklesiastik-departementet verklig tacksamhet, hvilken också blifvit honom egnad af mera sakförståndige talare än jag är. Det bör väl icke, och kan väl icke förutsättas, att någonting skulle — om jag så får säga — ligga härunder begravet. Jag för min del tror, att det icke *kan*, och jag vet att det icke *bör* förutsättas. Men jag ber att få instämma uti och lägga särskild vikt på, hvad en ärad ledamot på stockholmsbänken, Herr Nordenskiöld, framhållit, nemligen att med ifrågavarande likställighet icke kan vara menadt, att man skulle beröfva det Carolinska institutet en del af dess verkningskrets och de lärarekrafter det nu har; jag säger, att jag hoppas och tror att detta icke kan vara meningen. Jag ser att Herr Chefen för Ecklesiastik-departementet icke för ögonblicket är närvarande i Kammaren, men jag vågar uttala hvad jag tror vara den allmänna meningen, att lika mycket som han tillvinner sig erkänsla genom att nu påskynda afgörandet af denna sak i den riktning han sjelf angifvit rörande de medicinska läroverkens likställighet, lika litet skulle han tillvinna sig tacksamhet, om han förenade detta med någon sådan amputation på Carolinska institutet, att det skulle blifva beröfvadt en del af sin verkningskrets, eller en del deraf förläggas utom detsamma såsom en särskild institution, hvilken icke är behöflig. Jag upprepar det, jag är fullt öfvertygad om att han icke skulle kunna handla så. Det behöfves väl knappast att fästa uppmärksamheten på en omständighet, som bör vara tydlig för hvar och en, att om alla dessa tre läroanstalter blifva fria och likställda, så kan derigenom uppstå en täflau, som vore särdeles gagnelig för vetenskapen och landet, derigenom att de hvar för sig finge verka med alla de krafter, som stå dem till buds. Åtskillige af fakulteternas professorer skulle då måhända mer än nu kunna slå sig på specialstudier, och man vet, huru utomordentligt stort det medicinska fältet är i detta hänseende. Det är just sådana specialstudier, som i utlandet skapat flere läkares ryktbarhet, såsom t. ex. Nélatons i Frankrike och flere andras i England.

En annan talare på stockholmsbänken har redan fäst uppmärksamheten på, att det icke vore den ringaste fara för universiteten om äfven någon minskning i lärjungeantalet der skulle komma att inträffa, emedan det för närvarande är så öfverhopadt i Upsala, att det, åtminstone i afseende på de så kallade demonstrativa föreläsningarne, snarare skulle blifva en fördel af det skäl, att de kunde verka mera omedelbart på lärjungarne.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, emedan jag tror, att det i denna sak blifvit sagdt allt hvad som derom kan och bör sägas, utan vill blott tillägga, att det ändamål, som Chefen för Ecklesiastik-departementet förklarar sig äsyfta, vinnes fullkomligt lika väl derigenom att Utskottets utlåtande bifalles, emedan det icke finnes någonting, som

hindrar honom att sedan fullfölja sitt mål, ty han tager då saken på sitt ansvar och kan vidtaga sådana vidare arrangementer, som äro nödvändiga, men som icke behöfva blifva föremål för Riksdagens särskilda framställning. Jag hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Herr Ribbing: Herr Talman! Mine Herrar! Då jag sist hade ordet i denna fråga, sökte jag så godt jag kunde utveckla skälen för mina åsikter i ämnet och kan därför nu vara så mycket kortare, då jag mot min vana nödgas besvara Kammaren genom att för andra gången yttra mig i samma sak. Jag ber blott att få i största korthet angifva några missuppfattningar af hvad jag sagt och derefter påminna om sjelfva huvudinnehållet af mitt förslag. Till en början skyndar jag att afskudda mig ett mig påbördadt yttrande. En talare har nemligen påstått, att jag skulle hafva yrkat, att en följd af bifall till Utskottets förslag skulle blifva, att undervisningen vid Carolinska institutet skulle nedsjunka till att blifva routinière, och att den teoretiskt medicinska undervisningens förflyttande till institutet *dymedelst* skulle skada läkarebildningen. Detta är så långt ifrån hvad jag yttrade, att jag från den fara eller skada för läkarebildningen, hvarom jag talade, fastmer *undantog* lärarne såsom redan utbildade vetenskapsmän. Hvad jag deremot uttryckligen yttrat är, att det vore till skada för den medicinska undervisningen, om medicine studerande under hela studietiden vore skiljda från universiteten och förlagda hit till Stockholm, och skälet härtill ansåg jag ligga deruti, att desse medicine studerande, som icke vore i tillfälle att, i dagligt umgänge och kamratlif med studerande inom andra fakulteter, jemföra eller mäta sin bildning, sitt vetande och sin skicklighet med studerande i andra riktningar, samt att erinras och komma till insigt om de särskilda vetenskapernas beroende af och inflytande på hvarandra, skulle, såsom erfarenheten ofta visat, lätt kunna bli ensidiga, intoleranta och alltför sjelfbelättna. Hvad för det andra angår de medicinska fakulteterna och den fara som, i följd af bifall till Utskottets förslag, för dem enligt mitt yttrande kunde uppstå, så har jag sagt, att om dessa fakulteter icke erhöle någon tillökning i lärarekrafter, så att de kunna rätt sköta de praktiska diciplinerna, under det Carolinska institutet blefve utbildadt till ett fullständigt läroverk i såväl teoretiskt som praktiskt hänseende, så skulle det komma att inträffa, att de medicine studerande lemnade universiteten, för att begifva sig till det enda fullständiga medicinska läroverket i Stockholm, hvaraf följden blefve den, att de medicinska fakulteternas bestånd undergräfdes och desamma omsider skulle aldeles dö ut.

Jag öfvergår härefter till det, som mera direkt berört mitt förslag. Det har blifvit emot mig anfördt, dels att Carolinska institutet har ett tillräckligt antal lärare för att besörja äfven den teoretiska undervisningen och deruti anställa examen, dels att det vore en orimlighet att af institutet gifven rätt att anställa *teoretisk* examen skulle följa ett behof hos detsamma af ökade lärarekrafter i de *praktiska* diciplinerna — såsom jag skulle yrkat. Jag nekar aldeles icke att institutet må hafva tillräckligt lärareantal för att utgöra ett både teoretiskt och praktiskt medicinskt läroverk, ifall man nemligen stannade vid att blott räkna antalet af dess lärare. Men jag vill påminna om att, för att bedöma denna sak, ej är nog

att blott sålunda räkna antalet, utan att man tillika måste taga i betraktande att institutet redan nu eger skyldighet att — såsom orden i 1 § af dess stadgar falla sig — besörja "det hufvudsakligaste" af hela den praktiska undervisningen och detta såväl för läroverkets egna alumnier, som äfven för fakulteternas. Det är för denna fullständiga praktiska undervisning för *alla* medicine studerande som alla dess nuvarande lärarkrafter — med undantag af lärarne allenast i tre ämnen, anatomi, kemi och farmacognoci — behöfvas. Detta ådagalägger ock erfarenheten, då, enligt hvad de sednaste fem årens föreläsningskataloger visa, de lärare, t. ex. i obstetrik och patologi, hvilkas läroämnen äfven ingå i den allmänna grundläggande undervisningen, såsom allmän obstetrik och allmän patologi, och hvilka således, om tiden det medgifver, skulle kunna meddela äfven teoretiskt grundläggande undervisning, dock, för att uppfylla institutets uppgift af praktisk undervisning åt alla medicine studerande, uteslutande hafva föreläst i speciel obstetrik och speciel patologi.

Med hvad jag härutinnan yttrat har jag således velat visa, att för att kunna uppfylla sitt nuvarande åliggande och *tillika* nöjaktigt besörja den teoretiska undervisningen i de grundläggande disciplinerna, äfvensom för anställande af en propedeutisk klinisk undervisning, behöfver institutet nya lärare i nämnda grundläggande discipliner. Jag har vidare sagt, att Carolinska institutet för att fullständigt motsvara den uppgift, det *nu* eger, såsom *praktiskt* läroverk behöfver en tillökning i lärarkrafter; detta *icke* såsom följd deraf att det skulle meddela teoretisk undervisning, utan i följd af gifna faktiska förhållanden, enligt hvilka det ovilkorligen fordras flere lärare både för att fullständigt och oafbrutet besörja den kliniska undervisningen, och för att ega de praktiska disciplinerna fullständigare, än nu är fallet, representerade. Man har sagt, att när jag såsom auktoritet för mitt påstående om behofvet af ökade lärarkrafter vid institutet åberopat komitebetänkandet af 1859, dess yttranden härutinnan skulle vara fälda med afseende på den af komitén föreslagna medicinska akademien i Stockholm, och således ej ega tillämpning på nu förevarande förslag. Detta är ej sannt. Komiterades yttranden om behofvet af tvänne professioner i medicin och i kirurgi finnas i betänkandet sidd. 25, 107; om en profession i farmakodynamik, sidd. 31, 34; om trängsel vid undervisningen, ifall den skulle utsträckas till flere, än institutets egna lärjungar, sidan 57; på *intet* af dessa ställen är frågan om den medicinska akademien.

Åtskillige talare hafva vidare påstått, att om de teoretiska och praktiska disciplinerna skulle skiljas åt, så att fakulteterna skulle ensamt undervisa i de förra och institutet ensamt i de sednare, skulle följderna blifva, att kurserna blefve längre eller fördubblade, ity att intetdera läroverkets lärare skulle i sin undervisning och sina examensfordringar hålla sig inom det för dem utstakade gebitet, utan den ene skulle inkriäta på den andres område. Ja, skall man förutsätta att gifna instruktioner *icke* efterlevas, då är påståendet mycket riktigt, men under *sådan* förutsättning är det lika litet värdt att försöka något ordnande, som det vore att, i allmänhet, stifta samhällslagar, om man förutsätter att de flesta eller alla samhällsmedlemmarna hafva för afsigt att blifva lagbrytare. All lagstiftning, allt ordnande förutsätter att de, för hvilka det sker, i allmänhet

skola vilja ställa sig lagarne, anordningen till efterrättelse; annars är ej värdt att ens tala om det ena eller det andra.

Härefter återgår jag till upprepande af min ståndpunkt och mitt med motionen afsedda syfte. Vi hafva för det närvarande tvänne teoretiskt medicinska läroverk: de båda universitetsf. kulteterna. Derjemte ett praktiskt institut, som dock tillika har några teoretiskt medicinska lärareplatser, dock ej tillräckligt många för att utan tillökning besörja den teoretiska delen af läkarebildningen, och som tillika för sin praktiska uppgift behöfver ytterligare fullständigas. Nu synes det mig vara bättre att man eger färre läroanstalter, men hvardera i sitt slag fullständig, än ett större antal, men alla ofullständiga. Efter denna princip bör följaktligen revisionen af den medicinska undervisningen och undervisningsverken ske. Man skall sålunda konsekvent och fullständigt genomföra institutets organisation såsom det praktiskt medicinska läroverket. Har man dervid mycket ondt om pengar, så har man den utvägen att, när de nuvarande innehafvarne bortgå, indraga de löner och platser, som nu finnas för de teoretiska disciplinerna inom institutet. Man gör dermed en ej obetydlig besparing, och derigenom är undanröjdt hvad Utskottet förklarar vara en misshushållning. Om åter, såsom att hoppas och vänta är, flera eller färre af lönerna för de indragna lärareplatserna få fortfarande till institutet utgå och de användas till behöfliga nya praktiska lärareplatser, så har man sålunda institutet fullständigadt såsom praktisk läroanstalt utan ökade kostnader. Och, å andra sidan, då institutet skall besörja den praktiska undervisningen, men enligt nu gällande stadgar såväl institutet som fakulteterna få anställa praktiskt medicinsk examen, så må denna examen uteslutas och lemnas åt institutet, liksom den teoretiska åt fakulteterna. Min mening är således, som jag också i min motion påpekat, att universiteten böra få på sin lott den teoretiska undervisningen äfvensom examinationen i de teoretiska ämnena, hvartill de också äro utrustade, hvaremot institutet — naturligen under förutsättning i båda fallen, att gällande lagar och instruktioner följas — skulle öfvertaga de praktiska ämnena, för hvilket detta åter å sin sida är bättre utrustadt och kan blifva det ännu mer, om dertill hörande löner och anslag för sagda ändamål användas och icke anslås till hvad Utskottet kallar sinekurer eller platser, hvilka — för att begagna Utskottets uttryck — icke medgifvas rätt att verka hvad de förmå. Derigenom är fullständighet i den teoretiska och i den praktiska undervisningen vunnit, derigenom är behöfvet af nya anslag undanröjdt och derigenom är således, efter mitt förmenande, en ändamålsenlig lösning gifven, och en sådan som, ändtligen, också tager hänsyn till den mycket omtalade rätten, i det den anvisar institutet att utgöra ett nödvändigt moment i den svenska läkarebildningen och att såsom sådant vara lika sjelfständigt verksamt, som fakulteterna för det åt dem anvisade. Därföre fortfar jag att vördsamt yrka bifall till min motion.

Herr Dufwa: Jag hade visserligen tänkt yttra mig angående undervisningsförhållandena inom de läroverk, som här äro i fråga, men detta ämne är redan behandladt och torde än ytterligare komma att under öfverläggningen vidröras af dertill mera lämpliga personer än jag. Tiden

skyndar och jag lemnar derföre denna del af frågan, för att i stället betrakta den från några andra synpunkter, hvilka ej blifvit under diskussionen berörda och om hvilka jag icke är lika säker att andra talare skola yttra sig.

Medicinen är visserligen en vetenskap, men en vetenskap, som icke kan endast genom bokläsning tillfredsställande inläras, utan för hvars inhemtande fordras praktisk utöfning och tillämpning. Denna kan endast åstadkommas vid sjuksängen och i anatomisalen, genom att behandla och undersöka sjuka och döda. Ju flera patienter, ju större tillfälle till öfning och erfarenhet, och derföre måste tillfälle till undervisning och utbildning för läkare blifva större på platser, der ett större antal människor finnas, än på mindre befolkade orter. Detta företräde — att hafva ett stort antal sjuka, hvilket är nödvändigt för åstadkommande af stora kliniska inrättningar — är ju ingenting att afundas de ställen, der sjukdom och död sålunda talrikare uppträda. Men nämnda inrättningar äro emellertid ett oeftergiftigt behof för en daglig läkarebildning.

I vårt land hafva historiska förhållanden gjort, att den medicinska undervisningen blifvit från början fästad vid tvänne mindre samhällen, men sakens eget tvång har framkallat nödvändigheten af medicinsk undervisning på ett talrikare befolkadt och således dertill mera lämpligt ställe och i anledning häraf har utvecklats sig en strid, under hvilken, enligt mitt förmenande, ganska besynnerliga yrkanden sökt göra sig gällande. Man spårar vid genomgåendet af de skrifter, som under denna långa strid vexlats och af den diskussion, som i ämnet förts, ett städse återkommande yrkande, att den medicinska undervisningen skall hel och hållen eller delvis förblifva fästad vid de orter, der den från början till följd af historiska förhållanden fått plats. Äfven under denna öfverläggning, sedan man icke längre kan alldeles lemna å sido naturens eget tvång — om jag så får säga — har man hört yrkas, att den teoretiska läkarebildningen skall vara fästad vid vissa platser, den praktiska vid en annan. Den medicinska undervisningens ordnande skulle således grundas på ett territorialprivilegium. Det är icke nog med att den svenska jorden är i ekonomiskt afseende delad uti privilegierad jord och icke privilegierad, i bitar som beskattas och andra som äro skattefria; det vill synas, som vore meningen att genomdrifva ännu ett nytt jordprivilegium och att ytterligare i Sverige tillskapa privilegierad jord, der medicinsk undervisning får idkas, och annan, der den icke får idkas, eller också viss mark, der en del af denna undervisning skulle få idkas, och annan mark, der endast en annan del af samma undervisning finge meddelas. Frågan tyckes på detta sätt från vissa håll ej afse annat än stadfästande af nytt jordprivilegium. För min del är jag icke vän af privilegier och har derföre trots att man icke borde försumma att fästa uppmärksamhet på denna sida af saken.

Men man har ock framställt andra anspråk, andra grunder för frågans lösning. Man har talat och skrivit om de gamla universitetsfakulteternas rättigheter, och äfven under denna öfverläggning har till och med från statsrådsbänken fallts yttranden i denna riktning. Det talas om rättigheter, som förnenas tillkomma vissa af de tjenstemän, åt hvilka den medicinska undervisningen är anförtrödd, och hvilka rättigheter skulle vara bestämmande för undervisningens ordnande. Jag tillstår att, åtminstone för

mig, dessa anspråk och grunder icke synas värda minsta afseende. Eller finnes i vårt land verkligen rättighet för statens aflönade tjenare att säga: vi äro berättigade att utöfva vår tjenstgöring i den eller den utsträckningen och dessa våra rättigheter skola iakttagas, så att icke en gång andra tjenstemäns göromål och förhållanden få efter det allmännas nytta ordnas, derest sådant verkar till rubbning för oss. Sådan är dock den lära man tyckes vilja införa, då man påyrkar att afseende måste fästas på "rättigheter", som förmenas tillkomma vissa fakulteternas tjenstemän att få en annan undervisningsanstalts göromål eller andra förhållanden ordnade på det eller det sättet. Ger man sig en gång in på att fästa afseende på dylika s. k. rättigheter, torde det bli svårt att säga huru långt man skulle gå och hvar man skulle kunna stanna, sedan man öfvergifvit den enda rätta ledningen: samhällets väl och bästa. Ty hvad innefatta väl dylika anspråk? Uppenbarligen intet mindre än att samhällets anspråk på ordnande af dess angelägenheter ur den erda synpunkten af det allmänna bästa skall stå tillbaka för några statens aflönade tjenares obefogade anspråk på förmenta rättigheter. Tjenaren skulle bli herre i huset, ett förhållande, som, ifall husbonden icke duger att sköta husets angelägenheter, kan hafva sin nytta, så framt tjenaren arbetar med nit och intresse för husets bästa allena. Men tager han hänsyn till sin enskilda fördel i strid med husets och går ända derhän, att den nytta han ej *kan* göra huset, skall ej någon annan få göra det, då är man inne på hvad som i förhållandet emellan staten och dess tjenare kallas byråkrati eller att det allmänna bästa tillbakasättes för tjenstemännens enskilda, och hvilket är något, som jag tror att de fleste af denna Kammares ledamöter äro ense om att vi ej böra befordra.

Det synes emellertid ej stanna vid dylika fakultetstjenstemännens anspråk mot staten, utan man förmenar derjemte att tjenstemän, som hafva sig undervisning anförodd, skulle derigenom förvärfva sig "rättigheter" äfven i afseende på de personer, som begagnade deras undervisning. Här har ju talats om att de studerande, som en gång inskrifvits i universitetsfakulteterna skulle sedan tillhöra dessa fakulteter, så att det skulle innefatta en förnärmelse af universitetslärares "rättigheter" om de, som en gång varit deras elever, skulle nödgas inhemta ökad utbildning vid en annan läroanstalt under ledning af vid denna anställde lärare. Kunna universitetslärares gifva en fullt god och tillräcklig undervisning, må de då göra det och ingen lärer vilja neka dem det, men, då de ej längre förmå fullfölja elevens utbildning, fordrar statens bästa att undervisningen bibringas, der den kan gifvas. Skulle väl då universitetslärares hafva rättighet att fordra att när dessa elever en gång varit deras, skulle de ej få uppträda vid ett annat läroverk, såsom dettas elever, för inhemtande af den undervisning universitetet ej förmådde gifva dem. Då sådana anspråk kunnat framkomma, torde det ej vara utan vigt att visa hvarthän deras vidare tillämpning skulle leda. Staten upprätthåller ju i flera andra ämnen särskilda, på olika orter förlagda läroanstalter, det ena bättre och fullständigare utrustadt än det andra. Skulle nu dylika anspråk godkännas för de medicinska läroverken, måste de äfven gälla för andra och städse skulle då det mindre fördelaktigt utrustade läroverket kunna yrka att dess elever ej skulle vid annat läroverk få inhemta den bildning läro-

verket sjelf ej kunde meddela. Framställdes från annat håll dylika anspråk är jag förvissad att man utan betänkande skulle ogilla dem och bemöta dem, som de förtjena. Men i den medicinska frågan tyckes man ej ens märka huru de, så i skrift som tal, framträda och vilja göra sig gällande.

Man fordrar vanligen, och med rätta, att statens medel skola med sparsamhet och omtanka användas, och man stämplar som statslyx deras användande till rent af onyttiga eller mindre nyttiga ändamål, men månne det icke äfven är att betrakta såsom statslyx om statens medel uppoffras på en i sig sjelf nyttig inrättning, utan att man af denna drager den nytta för det allmänna, som kan erhållas. Huru har man väl i detta afseende förfarit i denna fråga? Den bäst utrustade medicinska läroanstalten, icke blott i vårt land, utan i hela den skandinaviska nordnen, begär sjelf ingenting heldre än att få fritt utveckla och till statens nytta använda alla sina krafter för undervisningens bästa. Men detta förnekas, och man hindrar sålunda staten att för de uppoffringar, läroverkets underhållande kostar, erhålla den nytta, som kunde vinnas. Privilegieväsen, byråkrati och statslyx visa sig sålunda vara, jag vill ej säga, grundtankarne, men grundämnena till den strid, som under en mansålder fortgått inom vårt land, och åt hvilken man gifvit det vackra namnet: frågan om den medicinska undervisningens ordnande.

Under den nu pågående öfverläggningen, likasom många gånger förut under denna frågas behandling, har man framhållit den s. k. universitetsidén och hos densamma sökt ett stöd för mer eller mindre besynnerliga anspråk. Då för omkring tolf år tillbaka det yrkades, att de medicinska fakulteterna vid rikets båda universitet skulle indragas, fick man på nämnda grund höra klagan öfver den ofantliga förlust som kunde komma att tillfogas de studerande, som tillhöra andra fakulteter, om umgänget med medicine studerande undandroges dem. Nu, då fråga uppstått att, genom fri verksamhet för ett på annan ort befintligt medicinskt läroverk, en del medicine studerande skulle kunna fullända sin utbildning utan att vistas vid universitetet, klagar man öfver det skadliga i att beröfva dessa medicine studerande umgänget med studerande inom de andra fakulteterna. De blifva ensidiga, säger man, om de icke få detta akademiska umgänge; förhållandet verkar skudligt. Ja kanske, från en viss synpunkt, på antalet studerande vid universiteten, men månne på samhället? Icke hvad jag tror. Och man torde härvid böra se till, hvilka anspråk ställas på staten i andra likartade fall. Har man någonsin vid andra läroverk, som staten inrättat, hört framställas anspråk att staten skall sörja för, icke blott god och billig undervisning, utan äfven anskaffande af lämpligt umgänge åt eleverne? Och hvilken mångfald af läroverk behöfver icke samhället i vår tid utom de gamla universiteten, hvilkas betydelse numera är ganska inskränkt, jemförelsevis med samhällets behof. Jordbruket, handelen, bergsbruket, navigationen och alla öfriga praktiska yrken, som hafva tillämpningsskolor, äro väl deras idkare ensidiga eller onyttiga varelser, derföre att de icke hafva akademisk bildning, eller rättare derföre att de icke under sin utbildning fått sig tillfälle beredt till akademiskt umgänge? Se vi på landets förkofran under de sednare decennierna, dess utveckling i flera riktningar — hvilka hafva väl kommit detta åstad? Månne icke

just dessa yrken, hvilkas idkare utbildats vid specialläroverken och hvilka under studietiden saknat akademiskt umgänge, hafva sin dryga del deruti? Och månne icke denna andel, om en jemförelse skulle göras rörande de olika sträfvandena för landets framåtskridande, varit till och med större än deras, som åtnjutit detta, såsom något utomordentligt välgörande framhållna akademiska umgänge? Det torde således vara skäl, att icke så mycket orda om denna universitetsidé eller rättare detta universitetsumgänge.

Öfverläggningen i denna fråga inleddes af Herr Ecklesiastikministern med ett anförande, hvori han sade sig vilja gifva skäl för ärendets behandling hos Kongl. Maj:t, så väl med afseende å 1861 års beslut, som rörande det långa dröjsmål, hvilket egt rum med behandlingen af Rikets Ständers vid 1863 års riksdag aflättna skrifvelse i ämnet. För att söka vara kort, skall jag utesluta hvad jag velat säga angående detta sätt att låta representationens skrifvelser under tiotal af år ligga obesvarade, och i stället endast upptaga frågan om det sätt, hvarpå regeringen under en följd af år äfven före år 1861 lätit denna viktiga angelägenhet förblifva ordnad. I afseende härå finner jag nemligen icke tillämpade samma grundsatser, som regeringen icke tvekat att göra gällande i andra frågor. Gå vi tillbaka och se till regeringens sträfvanden och grundsatser under hela den tid, här är i fråga, d. v. s. åtminstone hela sextioalet, läser ingen kunna förneka att en af de grundsatser, regeringen följt vid afgörandet af mången viktig sak, har varit det fria utbytet, den fria täflans grundsats, konkurrensens rätt, samhällets rätt att på denna grundval ordna sina förhållanden, utan afseende på de följder, som för enskilda samhällsmedlemmar i en eller annan riktning möjligen kunde uppstå. Jag tadlar icke grundsatsen — den har här sin riktighet — men om den är sann och bör tillämpas på samhällets materiella områden, om läran att fri täflan framkallar den största och bästa arbetsprodukt är riktig, så bör den väl vara det äfven på intelligensens områden och bör väl då äfven tillämpas i en fråga, som denna, och är grundsatsen sann, då det gäller enskilda industriidkare, hvilka, såsom insats i sträfvandet för lifsbergningen, under täflan med konkurrenter, nödgas äfventyra sin egen och sin omvårdnads hela ekonomiska välfärd, månne den icke är lika sann och borde vara ännu mycket lättare att tillämpa, då det gäller statens egna aflönade tjenare, för hvilka icke ifrågasättes någon enskild ofärd, utan hvilka, huru än resultatet af täflan må utfalla, dock hafva både lön och pensionsrätt orubbade? Böra då icke dessa få fria händer att med de resurser, förhållandena medgifva, täfla i nyttig verksamhet för staten, hvar och en på sin plats, utan hinder och utan skydd. Jag förstår ej med hvad rätt man vill uppställa fri täflan på det ekonomiska området och der förklara att det ej får finnas skydd, utan att hvar och en bäst han gitter skall sköta sig, utan att staten tager honom under armarna, men på samma gång, med afseende å den verksamhet, statens tjenare skola utveckla på intelligensens område, hålla fast vid privilegier och skydd för den ene, under det man nekar en annan att få begagna de resurser han har och de rika tillfällen natur och omständigheter gifvit att dermed gagna samhället. Detta befästar åtminstone icke öfvertygelsen om grundsatsens riktighet. För min del är jag dock fullkomligt öfvertygad att den verkar rätt, om den rätt tillämpas och skall den någonsin utan hän-

syn till enskilda tycken, intressen och förmenta rättigheter tillämpas, är det just då det gäller att ställa statens tjenare på den fot, att den fria täflan får afgöra hvem som bäst fyller sitt kall, ett sätt att gå till väga, som jemväl lemuar den bästa grund för staten att sedermera bestämma rörande de vidare anordningar, som kunna finnas behöfliga.

Hvad jag nu sagt träffar i viss mån det vilkor, som Herr Ecklesiastikministern sade sig hafva uppställt för den medicinska frågans ordnande. Han yttrade nemligen, att han vill hafva likställighet mellan de olika läroanstalterna. I detta yttrande ligger, om jag icke alldeles missförstått detsamma, en hel del protektionism fördold. Jag medgifver, att jag ej rätt förstod, på hvad sätt Herr Statsrådet tänkt bereda denna likställighet, men jag tyckte, att det gick derpå ut, att då det ena läroverket till följd af förhållanden, som naturen sjelf ordnat och ingen, vare sig regering eller representation, förmår rubba, för närvarande är och allt framgent måste förblifva utrustadt med bättre lärarekrafter och materiel än de andra, så skall detta läroverk icke få begagna sig af dessa förmåner, utan beröfvas dem för att sålunda måtte tillfredsställas de anspråk, som medicinska fakulteternas lärare framställt med afseende å en förment rätt, att deras elever, då de vid ett annat läroverk nödgas förskaffa sig den utbildning fakulteterna ej kunna lemna dem, och således i sjelfva verket upphört att vara fakulteternas elever, dock skola gå och gälla som sådana. Jag kan härom ej säga annat än att en regering, som förkastar läran om protektionism, borde tillåta den fria täflan att framför allt på intelligensens område uträtta allt hvad den förmår.

Slutligen yttrade Herr Ecklesiastikministern, att han vill, det full rättvisa utöfas i denna fråga. Äfven detta är en vacker grundsats, men, såsom jag förut sagt, jag nöjer mig icke med endast vackra grundsatser. Jag fäster mig hufvudsakligen vid det sätt, hvarpå de tillämpas. Gäller frågan om full rättvisa här endast olika tjenstemannakorpers anspråk på rättigheter, som i sjelfva verket icke finnas, så tycker jag för min del, att den vackra grundsatsen mister sin glans. Är det deremot fråga om verklig och full rättvisa i denna sak, så önskar och förordar jag den på det lifligaste; men denna rättvisa befordras ej genom någon slags intelligensens protektionism eller hvad jag skall kalla det; den måste blifva en full rättvisa åt det svenska samhället och dess förkofran; en full rättvisa åt den svenska odlingen och undervisningen samt den svenska ungdom, som egnar sig åt studier, så viktiga som de medicinska, hvilka, för att kunna gå framåt, måste befrias från alla konstlade anordningar; en full rättvisa slutligen åt det kommande svenska slägte, till hvilket vi en gång skola lemna vårt land och till hvilket vi äro skyldige att lemna det, mera än vi emottagit det, fritt och rensadt från privilegiers tunga, från byråkratiska bojar, från statslyxens kräfte och från föräldrade medeltidsidéers qvafva luft.

Denna fulla rättvisa är det jag för min del vill verka för, och då jag i denna fråga icke vet bättre sätt att befrämja den, än bifall till föreliggande betänkande, så förordar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Leijer: Då jag förra gången yttrade mig i denna fråga, ansåg jag det vara min skyldighet att först och främst tillkännagifva, det

— såvidt jag uppfattat gången af frågans behandling från början — den blifvit alltför ensidigt utvecklad och att så äfven sednast varit förhållandet inom Andra Kammarens Tillfälliga Utskott. Jag ansåg mig äfven böra bevisa detta. Sedermera förklarade jag likväl — i likhet med hvad äfven Chefen för Ecklesiastik-departementet såsom sin äsigt uttalat — det jag ansåg, att såväl läroverken hunnit den utveckling som äfven läkarebildningen den grad af fulländning, att man numera borde kunna med hopp om framgång försöka en lösning af frågan för alltid. Jag sade mig vara tillräckligt stor vän af friheten att fordra för Carolinska institutet full frihet att verka efter sin förmåga, men tillika så stor vän af friheten, att jag ansåg de öfriga läroverken — de medicinska fakulteterna — också böra erhålla full frihet. I afseende å det sätt hvarpå detta skulle åvägbringas, förklarade jag — i öfverensstämmelse med hvad som sednare biträdts af den min embetsbroder i denna Kammare, som varit ledamot i komitén — att det borde bero på Kongl. Maj:ts ompröfning. Af detta skäl tog jag mig friheten föreslå Kammaren, att i stället för de tre orden: "till verkställighet af" uti Utskottets förslag måtte inflyta ordeu "af sådan likställighet och sådant lika berättigande mellan institutet och fakulteterna så i teoretiskt som praktiskt hänseende".

Detta mitt förra anförande trodde den förste talaren, som i dag haft ordet, skulle blifva mera intressant att läsa än det hade varit att åhöra och derföre gick han förbi det — "med tystnadens förakt", menade han troligen. Detta är onekligen ett mycket beqvämt sätt att komma ifrån ett anförande, som innehöll uteslutande fakta, af hvilka jag tror knappt något skulle kunna vederläggas. Jag vill emellertid icke uppehålla diskussionen med ordande vidare härom, utan ber i stället få upptaga till vederläggning några under debatten fällda yttranden; först och främst den anmärkning, som blifvit riktad mot Chefen för Ecklesiastik-departementet och som äfven drabbar mig, i anledning deraf att vi båda talat om, att frihet å båda sidor borde åstadkommas. Den förste talaren förklarade sig också vilja frihet, men frihet endast för sig sjelf och sina skyddslingar, icke för någon annan. Detta är tyvärr ett alltför vanligt sätt att tillämpa friheten, men derföre ej det bästa. Jag deremot önskar fullständig frihet för samtliga medicinska läroverk och detta till statens sanna bästa. Samme talare förklarade också, att likställighet mellan de trenne läroverken är omöjlig, derföre att de icke hafva lika stort antal professorer, adjunkter, materiel o. s. v. Chefen för Ecklesiastik-departementet visade likväl fullkomligt tydligt, att det icke behöfs någon *sådan* likställighet, utan blott likställighet i rättighet att efter förmåga få begagna sina krafter och jag tog mig friheten att, med åberopande af vår största auktoritet i afseende på klinisk undervisning, visa att krafternas beskaffenhet betyder mera än deras mängd och att antyda, att ingen dylik omöjlighet finnes med god vilja och tillmötesgående.

Förste talaren sade vidare, att det vore "tyckmyckenhet och öfverdrifna anspråk å fakulteternas sida" att begära denna likställighet. Jag kan icke fatta, huru man kan tillåta sig fälla ett sådant yttrande, då hvar och en måste medgifva, att såväl fakulteterna som institutet alltid varit inspirerade af ädel ifver för vetenskapen. Yttrandet skulle lätt
 kunna

kunna återkastas på det läroverk, hvares talan han för, ty det torde ingen kunna förneka, att detta läroverk har framställt vissa ganska stora anspråk, och hvem framställer anspråk nu? En representant måste likväl sätta sig öfver alla ensidiga anspråk, alla enskilda intressen och tala utslutande för statens bästa.

En talare har sagt: "inte bortkastar någon de kostnader han nedlagt på en sak" såsom skäl för att institutet skulle få teoretisk examen. Jag bestrider, att derpå nedlagda kostnader äro bortkastade, om undervisning utan examen meddelas. Man har äfven sagt, att de medel, som användas till underhåll af fakulteterna, äro bortkastade penningar, om dessa icke kunna ega bestånd, eller med andra ord man befarar att de skola ätas ut genom andras monopol. Det är ett stort fel af staten, om den ställer så till, att dessa medel blifva sålunda bortkastade, ty stora summor äro nedlagda i fakulteterna, och staten bör tillse, att de rätt användas. Såväl fakulteterna som institutet äro ju statens institutioner, och jag kan ej finna någon rimlig reson för, att de medel som användts på den ene skola heldre bortkastas, än de som användts på den andre, eller att den enes undergång skall vara staten mera likgiltig än den andres, ty det är icke allenast medlens riktiga tillgodogörande, som för mig är en vigtig omständighet, utan ännu mera den fria täflan, som är alldeles nödvändig för att vetenskapen skall gå framåt.

Man har angripit Chefens för Ecklesiastik-departementet af mig understödda sats, att då det ena bandet lossas, bör också det andra lossas. Att vi så uttalat oss, är ganska sannt, men då samma talare påstod, att icke några band blifvit pålagda fakulteterna, hade han orätt. Ty Statsrådet Wennerberg upplyste fullkomligt riktigt, att först år 1861 de medicinska fakulteternas elever blefvo *ålagda* att vara lärjungar vid Carolinska institutet, och att kliniken då först blef förvandlad från en Stockholms till institutets. Visserligen stadgades redan år 1775, att åt de studerande, som ämnade blifva provincial- och regementsläkare, skulle undervisning meddelas vid Stockholms lasarett, och 1835 medgaf äfven Kongl. Maj:t, att öfverläkaretjenst vid Serafimerlasarettet måtte få förenas med professorstjenst vid Carolinska institutet, men först 1861 blef "*Stockholms*" klinik *lagligen* förvandlad till en "*institutets*". Således blef fakulteternas rätt till kliniken dem främtagen år 1861. Skall nu — såsom ifrågasatt är — rättigheten till teoretisk examen återgifvas Carolinska institutet, så bör — om jemlikhet skall komma i fråga — rättighet till klinik oberoende af institutet också medgifvas fakulteterna. Härvid har man invändt, att det icke kostar något att medgifva Carolinska institutet rättighet till teoretisk examen, men deremot är förenadt med rätt stora kostnader att medgifva fakulteterna rättighet till egen klinik. Hvad kostnaden beträffar, vill jag först och främst säga, att när det gäller en för hela landet så vigtig fråga som den medicinska bildningens ordnande, man icke bör göra synnerligt afseende på om förändringarne medföra kostnader.

Vidare vill jag anmärka, att det — enligt min öfvertygelse — är fullkomligt omöjligt, att den förändring, Utskottet föreslagit med afseende å Carolinska institutet, kan ske utan kostnad eller — såsom den förste talaren uttryckte sig — ske på så sätt, att kostnaden "reduceras till lika

med noll". Om man läser komité-betänkandet, visar det sig tydligen, att institutet med de 19 lärare, som det nu eger, icke är mäktigt att utan tillökning i lärarepersonalen mottaga den teoretiska examensrätten. Institutets behof af en professor i fysiologi är redan fullt erkändt. Den praktiska klinik, som nu är afsedd för de medicine studerande från alla tre läroverken, som arbeta på licentiat-examen, upptager helt och hållet tiden för institutets professorer. Skall den föreslagna förändringen verkställas, är det för den skull af behovet påkalladt att inrätta några nya lärareplatser, då de lärare, som nu finnas, äro upptagne af att sköta de nuvarande klinikerna eller rättare hafva full sysselsättning med det, som hör till den praktiska examen, licentiat-examen. Skall nu äfven teoretisk examen förrättas vid institutet, skulle dessa lärare icke blott meddela nyssnämnda kliniska undervisning vid sjuksängarne, utan äfven hålla föreläsningar i allmän patologi och medicinens historia m. m. samt tentera och examinera i dessa ämnen, äfvensom öppna en propedeutisk klinik med thy åtföljande ganska besvärliga och från den andra ganska skiljaktiga åligganden.

Jag hemställer till Eder, mina herrar, om man kan ifrågasätta att allt detta skall kunna uträttas af de lärare, Carolinska institutet nu eger. Jag anser det ej möjligt och förutser derföre en utgift äfven i detta afseende för minst två nya lärare. Beträffande åter den kostnad, som skulle erfordras, om man lemnade fakulteterna rätt till egna kliniker, så medgifver jag gerna, att den icke heller blir obetydlig. Men man bör kunna antaga, att ungefär samma utgift, som erfordras för det ena fallet, äfven erfordras för det andra. Befrias Carolinska institutet från en stor del lärjungar (nemligen det rätt betydliga antal som jag förmodar skulle kvarstadna vid universiteten, i fall de medicinska fakulteterna erhöle kliniker), så skulle institutets lärare — åtminstone med biträde af de docenter till hvilka anslag redan blifvit begärdt — kunna öfvertaga den ökade tjenstgöringen, som genom förändringen komme att åvägabringas, och i så fall vore 2 professorer eller 2 adjunkter för hvardera fakulteten i och för skötandet af de nyinrättade klinikerna hela den tillökning som erfordrades.

Hvad för öfrigt beträffar möjligheten att genomföra förändringen, hafva här framställts åtskilliga anmärkningar, af hvilka jag anser mig böra till besvarande upptaga några, först och främst den, som gick derpå ut att det vore en orimlighet att hafva *fyra* medicinska läroverk. Jag tager mig friheten fästa Kammarens uppmärksamhet på, att jag icke begärt något sådant, och att ej heller någon annan gjort det. Jag nämnde endast tvänne olika sätt att gå till väga vid regleringen af tvänne lika berättigade.

Det ena sättet var att göra de högre klinikerna gemensamma för alla tre läroverken. — Det torde kunna kallas nog långsökt, om man ville kalla det att uppsätta ett fjerde läroverk.

Det andra sättet var att inrätta praktiska kliniker vid de läroverk, der sådana hittills saknats, för att på samma gång göra alla tre fullständiga och oberoende af hvarandra.

Det sednare har den ärade talare, som framställt anmärkningen *glömt* att fästa afseende vid, ehuru detta var det enda jag något utvecklade. Mot samma första sätt har från annat håll blifvit anmärkt, att "det vore skada, om man företoge sig att bryta ut någon del från institutet". Jag

instämmer fullkomligt häri, men hyser den förhoppning, att sådant ej behöfver ske. Men männe det medgifves, att det är skada att hafva samma del utbruten från fakulteterna? Mig synes så, och derfore vill jag återföra den. Jag visade förra gången i korthet — och jag upprepar det nu — att enligt min öfvertygelse fakulteterna redan nu genom de sjukhus, som finnas i universitetsstäderna, hunnit så långt, att de förmå uppställa kliniker, och vidare citerade jag ett anförande af professor Huss, hvaraf framgår, att han anser klinikens duglighet icke ligga uti antalet sjuka, utan i det sätt hvarpå kliniken handhafves. Jag erkänner att det finnes speciela kliniker, som ej ännu kunna åstadkommas vid universiteten, t. ex. i barnsjukdomar och förlossningskonst; men jag anser, att man med god vilja skulle kunna få äfven denna brist ad interim afhjelpt. Den tid torde säkerligen ej vara så långt aflägsen, då fakulteterna skola uppnå nödig fulländning, ty de ega redan förlossningsanstalter, och barnsjukhus komma nog i sinom tid (Upsala vill jag minnas redan har en donation derför). Men under väntan härpå, hvad är då att göra? För min del har jag ingenting emot, att vi antaga ett interimförslag. Jag skulle gerna medgifva, att fakulteternas alumner under tiden få begagna dessa specialkliniker i Stockholm, utan skyldighet för dem att låta inskrifva sig som elever vid Carolinska institutet. På det sättet betraktad förefinnas verkligen endast obetydliga hinder för att få frågan på tillfredsställande sätt löst, och det förefaller mig under sådana förhållanden, som Riksdagen icke borde tveka att besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t, med begäran om vidtagande af åtgärder i den riktning jag antydt. Enligt min öfvertygelse vore detta ovilkorligen det för landet nyttigaste och bästa.

En talare på smålandsbänken har yttrat, att han ej ser någon skada i att de till materiel och lärarekrafter svagare läroverken gå under. "Låt dem gå under, men låt Carolinska institutet verka," voro hans ord. Han hyllar således ej samma sats, som talaren på stockholmsbänken som sade: "Inte bortkastar någon de kostnader han nedlagt på en sak". Men den förre talade om fakulteterna och den sednare om institutet. Jag vill se den i ansigtet, som kan neka att det icke är skadligt, att i Sverige finnes endast ett medicinskt läroverk. Men jag vill också fråga, om det ej är ensidigt att säga: "då Carolinska institutet vill verka, hvarför ej tillåta det? Männe man ej är lika berättigad att vända om satsen, och fråga: då fakulteterna vilja verka, hvarför ej tillåta det; de äro statens verk lika väl som Carolinska institutet.

Jag vill ej längre taga Kammarens tid i anspråk. Jag anser mig tillräckligt hafva visat, att jag icke vill skada eller sönderbryta Carolinska institutet, utan tvärtom lemna det fullkomlig frihet, men på samma gång fordrar jag äfven, att fakulteterna skola förskonas från sönderbrytning och få sin fulla frihet, och derför är det jag begär den enkla modifikationen uti Utskottets förslag, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller om åtgärders vidtagande för jemnhikhet mellan rikets trenne medicinska läroanstalter.

Herr Rundgren: En föregående talare har yttrat, att om man hyser någon farhåga att Riksdagen kunde vara regerande, så vore denna frågas behandling särdeles lugnande i detta hänseende, eftersom representationen nu i så många år väntat svar på sin år 1863 gjorda fram-

ställning med afseende å den medicinska undervisningens ordnande. Uti detta yttrande kan man ganska väl instämma, men skulle måhända ändock, med anledning deraf att denna fråga ånyo dragits under Riksdagens behandling och att särdeles starka yrkanden framställts om bifall till hvad som begäres — kunna säga, att denna fråga likasom så många andra visa, att Riksdagen vill vara regeringen. Tager man nemligen i betraktaude det slut, hvartill Utskottet kommit, så skenbart obetydligt, att om man blott ser på den yttre sidan af saken, kan det väl sägas, att när Riksdagen blandar sig uti en så simpel sak som en examensfråga, då har ju Riksdagen gått temligen långt i afseende å sina anspråk att bestämma hvad som skall ske inom samhället.

Af många bland de yttranden, som afgifvits under diskussionen, synes också, som man icke ville offentligen gifva frågan någon djupare betydelse än den, att Carolinska institutet önskar få sig tillerkändt rättighet att — likasom universiteten — förrätta medicine kandidatexamen, och att detta är en mycket måttlig begäran. En talare har likväl gifvit frågan större dimensioner, enligt min tanke alltför stora, då han sökte intala Kammaren, att här gällde ingenting mer och ingenting mindre än att ett nytt jordprivilegium dekreterats för universiteten, då dem uteslutande tillkommer den teoretiska examen. Detta skulle äfven, enligt hans förmenande, ådagalägga ett stort missbruk af statens medel och häntyda på "byråkrati" och "statslyx", derjemte bevisa att man vill hafva skydd på intelligensens område. Med allt detta har han skjutit öfver målet och i motsats mot andra talare sett saken alltför mycket i stort.

Frågar man, hvad som kan vara aledningen dertill, att den så kallade medicinska frågan, när den förekommer, städse är en brännande fråga, så kan svaret omöjligen vara gifvet genom den lilla enkla sak, som i Utskottets "kläm" är framställd, att nemligen Carolinska institutet skulle få rättighet till en examen. Man skulle kunna förstå, hvarför frågan är brännande, i händelse läkarebildningen uti vårt land betunne sig på en låg ståndpunkt, så att både det allmänna tänkesättet och Riksdagen måste vända sig mot de nuvarande anordningarne, för att vinna förändring och förbättring af läkarebildningen. Men hvarken inom denna Kammare eller utanför densamma är omdömet i afseende å vår läkarebildning deladt. Jag är öfvertygad derom, att vi alla erkänna, det vår läkarebildning, så väl i fråga om dess anseende inom som utom landet, står på en särdeles hög ståndpunkt, och att det således omöjligen med afseende å statens intressen kan vara en brännande fråga, huruvida Carolinska institutet skall tillerkännas rättighet att förrätta medicine kandidatexamen eller icke.

Men om man allmänneligen erkänner, att läkarebildningen står högt i vårt land, torde man tillika böra erkänna, att denna bildning inom Sverige icke är en ensidig medicinsk bildning. Den ställning, läkarekorpsen intager i vårt land, grundar sig till ganska väsendtlig del derpå, att den icke har en sådan ensidig, utan tillika en mångsidig allmän bildning. Hvarifrån har nu läkarekorpsen tagit denna sin allmänna bildning? Måste vi icke erkänna, att under de förhållanden, som hittills varit, universiteten haft aldra största betydelse just i fråga härom? Under diskussionen har deremot i afseende å universitetens betydelse en uppfattning

gjort sig gällande, som jag omöjligen kan lemna utan anmärkning. Det är den talare, som gifvit så stora dimensioner åt frågan genom att orda om byråkrati och statslyx, som äfven vidrört detta ämne. Han sökte universitetets betydelse så lågt, att dess uppgift endast vore att bereda "umgänge åt de studerande". Märkligt är, att den mannen kunnat fälla ett sådant yttrande. Det visar verkligen en egendomlig uppfattning af betydelsen utaf universitetsstudier, betydelsen af föreningen på samma rum af de olika vetenskapernas idkare, betydelsen af de studerande ynglingarnes tillfälle till tankebyte jemväl med andra ynglingar, som studera andra vetenskaper — jag säger, att det, med afseende å allt detta, visar en låg uppfattning af universiteten, att säga, att der blott skulle beredas passande umgänge åt de studerande, och jag tror icke att det egentligen i den saken behöfver ordas mera.

Vidare har en annan talare yttrat, att universiteten uti närvarande tid icke ega samma betydelse som under medeltiden, då dessa anstalter framstodo såsom motvigt till det barbari, hvilket på alla sidor omgaf dem. Han har jemfört universitetens betydelse på den tiden med det uti sakens nödvändighet liggande tvånget att sammansluta sig i byar och städer samt slutligen yttrat, att universiteten i närvarande tid icke hafva samma betydelse som förr, derföre att bildning talar på alla håll äfven utom dem. Sannt är visserligen, att bildningen "susar" från alla håll, men jag fruktar, att det ligger mycket väder i ett sådant bilningens susande; bildningen måste hafva djupare rötter, så att den må kunna förädla och förändra människans inre. Att här söka fullständigt framhålla universitetens betydelse, skulle upptaga en tid, som man måhända önskar måtte förkortas, hvarföre jag, efter denna korta digression, återkommer till mitt yttrande, att kanske en stor del af det högre anseende, Sveriges läkarekorps eger, ligger just deruti, att den har akademisk bildning. Universitetsbildningens karakter är företrädesvis teoretisk, men en anstalt utanför universitetet antager i mer eller mindre grad till sin hufvudkarakter det praktiska. Omöjligen kan således förhindras, att ju, i händelse hela läkarebildningen förflyttas till Carolinska institutet — läkarekorpsens allmänna bildning derigenom i väsendtlig mån kommer att minskas. Jag säger detta derföre, att uti nu föreliggande förslag, så enkelt det än kan synas vara, dock ligger begynnelsen till en sönderbrytning af universiteten, emedan man icke begärt likställighet emellan Carolinska institutet och fakulteterna utan en förmån för det förra, som lägger i dess hand hela läkarebildningen, under det att universiteten fortfarande blifva beroende af klinikerna i hufvudstaden. Under det institutets rättigheter utvidgas, skola således fakulteterna kvarstå vid det gamla. Jag säger att deri ligger begynnelsen till sönderbrytning af universiteten, och detta bestyrkes af de argument, man anfört just för att den teoretiska examen skall tillkomma Carolinska institutet. Man har nemligen framhållit, bland annat, orimligheten deraf, att den som skall blifva läkare, måste börja i Upsala eller Lund, fortsätta i Stockholm, derefter återgå till Upsala eller Lund, för att till sist sluta sina studier i Stockholm. Hvad betyder väl detta argument annat, än att man vill komma från detta förhållande, och att man således antager, att allt flera medicine studerande skola undvika denna olägenhet. Men om detta så småningom inträffar i fråga om de

aldra flesta medicinæ studiosi, då brytes ju en fakultet vid universitet. Inträffar det åter icke, då är ju det närvarande förhållandet ingen olägenhet. Skulle Utskottets förslag blifva Riksdagens beslut och Kongl. Maj:t bifalla framställningen, så blir, såsom jag nyss sagt, men måste kraftigt inskrärpa, så blir Carolinska institutet oberoende af fakulteterna, men dessa sednare allt framgent som hittills beroende af institutet i fråga om det kliniska.

I detta missförhållande ligger grunden till svårigheten att äfven i närvarande stund få den medicinska frågan löst på ett tillfredsställande sätt. Det visar sig också deraf, att chefen för Ecklesiastik-departementet uttalade såsom vilkor för bifall till Utskottets framställning, att anordningar måste vidtagas i afseende å gemensamma kliniker. Härvid tror jag det vara angeläget att fästa sig, och jag anser därför, att frågan ingalunda blir löst, i händelse Utskottets förslag bifalles, sådant det nu föreligger. Stora svårigheter torde alltså möta, innan den kan på ett tillfredsställande sätt erhålla sin lösning. På dessa grunder är det, som jag för min del icke kan lemna bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr Agardh: Då jag i början af denna riksdag tillät mig att instämna i den af Herr Ribbing i ämnet väckta motion, så var skälet dertill det, att jag trodde, att den så kallade medicinska frågan lättast skulle kunna lösas, om man med förtroende öfverlemnade denna lösning åt regeringen. Huruvida Utskottets förslag, sådant som det föreligger, skall tjena till att bereda en lycklig lösning af frågan, vågar jag åtminstone lemna derhän. Jag tror, att om man åsyftat den långa stridens upphörande, så hade det framför allt varit önskligt, att Utskottet lemnat en lugn och opartisk framställning af de förhållanden, som bringat frågan i sitt nuvarande skick. Utskottet har deremot utelemnadt från den historiska framställningen just sådana fakta, som egentligen kunde vara upplysande, men meddelar och framhåller sådana, som tjena till att förvilla uppfattningen af frågans beskaffenhet. Genom att gå till väga på detta sätt har Utskottet sannolikt lyckats att gifva läsaren den föreställning, att all skuld faller på universiteterna, och att Utskottet med fog kunnat bedöma den slutliga lösningen med dessa ord: "annorlunda än såsom en, måhända omedveten, yttring af skyddssystemet, som en gengångare från privilegiiväsendets tider kan svårligen den anordning anses, hvilken förklarar Carolinska institutets verksamhet, för att, såsom det synes, bereda de medicinska fakulteterna vid akademierna monopol på den teoretiska läkarebildningen."

För min del tror jag, att, om man hade gått tillbaka till de verkliga historiska källorna, man skulle kommit till ett helt annat resultat. Jag tror, att universiteterna, å ena, och institutet, å andra sidan, ursprungligen haft hvar sin uppgift, och att anledningen till striden dem emellan icke gifvits af universiteterna. Jag tror det kan visas, att universiteterna under hela tiden stridt för sin existens. Detta kallar man nu att strida för monopol och man klagar öfver skrå- och privilegiiväsendet och den qväfvande luft, som finnes vid universiteterna. Men när det gäller institutets sträfvanden, då kan man "lätt fatta den ifver Carolinska institutets lärare visa." Den ena parten strider för alltjemt utvidgade rättigheter;

det finner man icke underligt; men att den andra strider för sin existens, det är fördömligt! Utskottet börjar sin bevisföring med en framställning af något, som ser ut som en grym orättvisa mot institutet. Man säger, att år 1836 institutet och Sundhetskolegium ingingo till Kongl. Maj:t med begäran att institutets elever *mätte få sig tillagda sådana rättigheter, hvaraf de kunde anses förtjenta*, men att denna begäran stoppades i papperskorgen och fick ligga der i 23 år. Jag frågar hvar och en, som läst betänkandet, om man af Utskottets framställning kan få annat intryck, än att det var denna oskyldiga begäran som sålunda undertrycktes. Om man går tillbaka till källorna, skall man dock finna, att frågan gällde något helt annat än berörda oskyldighetsbegäran. Före år 1836 hade nemligen föreståndaren vid Serafimerlasarettet att meddela klinisk undervisning, men det var icke föreskrifvet, att öfverläkarna vid nämnda sjukhus skulle tillika vara lärare vid institutet. Men vid sagde tid beslöt Kongl. Maj:t, att, "professionerne i medicin och kirurgi vid institutet kunna och böra, derest tillfälliga hinder icke möta, vara förenade den förra med öfverläkarens och den sednare med öfverkirurgens befattning vid Serafimerlasarettet" och i sammanhang dermed föreskref Kongl. Maj:t, att institutet skulle inkomma med förslag till nytt reglemente för sin verksamhet. Hvad gjorde då institutet? Jo, i stället att uppsätta en instruktion i nämnda syfte, kom institutet fram med ett förslag till instruktion, som alldeles sökte tillintetgöra universiteten. Jag kan icke begära att Herrarne skola tro mina ord, då det är en universitetslärare som talar, och därför skall jag bedja att få citera ett här på stället befintligt dokument, som kan visa riktigheten af hvad jag uppgifvit. Besvärs-Utskottet vid 1847 och 1848 års riksdag, i sitt utlåtande N:o 90, efter att hafva redogjort för hvad som förekommit, yttrar sig nemligen sålunda:

"Carolinska institutets professorer hafva uttalat sin öfvertygelse vara, att så länge rättigheten för universiteterna kvarstode att icke allenast meddela medicine doktorsgraden, utan äfven att, med uteslutande af institutet, examinera dem som sig dertill anmäla, institutet omöjligen kunde uppfylla sin bestämmelse."

Man fordrar således, att universiteten skulle upphöra att examinera doktorer. Kunde någon tvekan om institutets syfte ändock kvarstå, så måste denna häfvas genom Sundhetskolegij utlåtande, deri Friherre Berzelius framställer sin mening, som i nämnda Ekonomi-Utskotts betänkande refererats på följande sätt:

"Friherre Berzelius har uti sitt förberörda anförande sökt ådagalägga obehöfligheten för vårt land — — af mera än en undervisningsanstalt samt olämpligheten af dess förläggande uti hvarje annan stad än hufvudstaden — — och af dessa skäl föreslagit, att medicinska fakulteterna vid universiteterna småningom måste indragas samt den medicinska undervisningen helt och hållet förflyttas till Carolinska institutet."

Det var således verkligen fråga om att tillintetgöra universitetens medicinska fakulteter; och det var frågan derom, som stoppades i papperskorgen, "sedan universiteterna framställt vådan af lösslitandet utaf en eller annan hufvudbeståndsdel i dessa, enär deras grund icke allenast derigenom blefve rubbad — — utan äfven början vore gjord till dessa läroverks upplösning i flera från hvarandra skiljda specialsolor" (Ekon.-Utsk. utl.).

Utskottet kommer vidare till Riksdagens försök att lösa denna fråga om den medicinska undervisningens ordnande, och framställningen går tydligen ut derpå, att Riksdagen ständigt stått på Carolinska institutets sida, och att det, som hindrat frågans lösning, naturligtvis varit den der obenägenheten att medgifva förtjenta rättigheter åt institutet samt från universiteten yttringar af skyddssystemet, hvilka allt jemt gjort sig gällande. För några dagar sedan, då fjerde hufvudtiteln behandlades, framhöllo fyra Kammarens ledamöter — jag tror bland de mera inflytelserika — att, derest Riksdagen icke respekterar sina egna beslut, respekt för dem svårigen kan begäras af andra. Från denna synpunkt påyrkades då beviljande af stora anslag. Jag frågar nu: ifall det kan visas, att Riksdagen, tvärtemot att förorda en lösning af frågan i den riktning, Utskottet nu föreslagit, gång efter annan uttalat sig för en samverkan mellan de olika läroverken, kan man då icke hafva skäl vänta, att regeringen bort lyssna till Riksdagens uttalanden; och kan man väl undra deröfver, att Kongl. Maj:t, sedan en samverkan väl blifvit genomförd, icke genast upprifver sitt fattade beslut, derföre att Riksdagen i en ny skrifvelse förordar en alldeles motsatt princip för undervisningens ordnande.

Sådant har verkligen varit förhållandet: Kongl. Maj:t har från Riksdagen emottagit två skrivelser, uttryckande önskingar om en sådan samverkan; och det beslut af Kongl. Maj:t, som nu så allmänt klandras, detta beslut föranleddes af dessa Riksdagens egna skrivelser! Jag vill bevisa hvad jag sagt. Det är beklagligt, att Utskottets utlåtande, som åberopar 1847 och 1848 års Riksdags skrifvelse (N:o 177), icke närmare redogör för denna skrivelsets innehåll, utan blott säger, att en skrifvelse afläts om en komités nedsättande. Om Utskottet citerat skrivelsets innehåll, skulle saken fått ett annat utseende. I denna skrifvelse heter det: "Då inom Sverige i mera än 30 år funnits trenne särskilda anstalter för medicinsk uppfostran" (nemligen medicinska fakulteterna i Upsala och Lund samt Carolinska institutet), "men dessa inrättningar icke vore ense i fråga om den medicinska undervisningens ordnande — — — — hvilka tillgångar förmenats vara tillräckliga att underhålla en god och för vårt land lämplig medicinsk undervisning, *hvilken borde så ordnas, att hvar och ett af dessa splittrade läroverk finge sig anvisad en verkningskrets, lämpad efter dess natur och omständigheter, samt såmedelst komma att arbeta för det gemensamma ändamålet.*"

Jag frågar: är icke i denna skrifvelse uttryckt, att de medicinska läroverken icke borde vara splittrade och verka hvar för sig, utan att en samverkan dem emellan skulle anordnas, så att hvardera fick den del af undervisningen, som för detsamma vore mest lämplig. Utskottet har icke heller citerat af 1856 års Riksdags skrifvelse mera än hvad som passade för Utskottets syftemål. I stället att uppläsa denna skrifvelse i sin helhet, skall jag tillåta mig meddela ett sammandrag deraf, som förekommer i en mig till hands varande af professor Malmsten under den 12 September 1859 till institutets protokoll afgifven skrift, hvilken åtminstone icke kan anses partisk *mot* institutet. Det lyder ordagrant så: "Vill man nu göra ett kort, sanningsenligt sammandrag af denna skrifvelse, torde detta blifva följande: Efter att hafva med anledning af väckt fråga om ett ändamålsenligt ordnande af medicinska undervisningen i riket omnämnt, att Rikets

Ständers uppmärksamhet blifvit fästad derå, att berörda undervisning för närvarande meddelas vid trenne läroverk — — —; att denna fördelning på flera läroverk visserligen vore af vigt — — —, men att, såsom lärokurserne vid dessa läroverk för närvarande voro ordnade, olägenheter uppstå — — —; att således en ändamålsenligare samverkan borde tillvägabringas för vinnande af det gemensamma syftmålet, en så fullständig läkarebildning som möjligt m. m. så anhålla i underdånighet Rikets Ständer, som anse det vara af vigt att det antydda ändamålet i möjligaste mån ernås — — — men icke äro i tillfälle att föreslå sättet härför, det Eders Kongl. Maj:t måtte tackas genom komité“ — — — manne icke äfven här är tydligen uttryckt, att undervisningen skulle ordnas genom tillvägabringande af samverkan af de olika läroanstalterna och att detta skulle ske på lämpligaste sätt. Om således Riksdagen sjelf aflåtit två skrivelser, som båda uttrycka, att det vore medelst samverkan mellan de olika medicinska anstalterna, som man ville ernå en bätte anordning af den medicinska undervisningen, manne man då icke har rätt att säga, att det varit Riksdagens mening, som blifvit uttryckt i Kongl. Maj:ts beslut, då detta just åsyftade att åstadkomma en *samverkan* mellan läroanstalterne och icke en *likställighet*, som nu påyrkas.

Utskottet kommer sedan till en analys af det betänkande, som afgafs af den komité, hvilken blifvit nedsatt med anledning af Riksdagens omförmälda skrivelser. Utskottet refererar hvad som i detta betänkande förekommer under namn af *hufvudförslaget*, men Utskottet förtiger, att betänkandet innehöll äfven ett annat förslag, det så kallade *interimsförslaget*. Utskottet förtiger, att hufvudförslaget blef förkastadt af alla auktoriteter, som yttrade sig i frågan, utom af institutets professorer. Det blef förkastadt till och med af Sundhets-kollegium, hvars ordförande, om jag icke misstager mig, då var en af institutets forndne professorer. Om nu hufvudförslaget af samtliga sagde auktoriteter blef utdömdt, men interimförslaget godkändt till och med af Sundhets-kollegium, så frågar jag, har man rätt att fästa vigt vid detta förkastade, men alldeles förtiga det antagna förslaget? Sundhets-kollegium yttrar om interimförslaget: "Detta förslag hvilat på grundsatsen att utan våldsamt rubbning i bestående förhållanden vinna ändamålet: en förbättrad och förenklad undervisning för läkare, genom att förena de tre nu befintliga läroverken till enig och ordnad samverkan, dervid, uppå lätt insedda skäl, den hufvudsakligen teoretiska undervisningen i förening med den praktiska handledning, hvartill universitetsstädernas sjukvårdsanstalter lemna tillfälle, uppdrages åt de medicinska fakulteterna, och den fullständigare praktiska läkarebildningen kommer att åligga läroverket i hufvudstaden. Kollegium erkänner, att den princip, hvarpå detta förslag är grundadt, onekligen är riktig, och att det samma, behörigen genomfördt, alltså bör kunna lända till väsendtliga förbättringar i den medicinska undervisningen i riket.

Vid utfärdande af 1861 års nådiga bref har också Kongl. Maj:t uttryckligen förklaradt, att det nådiga beslutet blifvit fattadt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med interimförslaget. Om nu två Riksdagar tydligt uttryckt, att samverkan mellan de medicinska läroverken borde ega rum, och Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse dermed fattat beslut, huru kan man då komma och säga, att med en sådan anordning afsetts att bereda de

medicinska fakulteterna monopol på den teoretiska läkarebildningen, och huru kan man skjuta skulden till anordningen på universiteten, som endast sökt försvara sin existens. Icke något anfall har skett från universitetens sida mot institutet, utan det har varit institutets förfäktare, som alltjemt varit de anfallande. Vid 1856 års riksdag öppnades an-fallet genom tre af stockholmsboar afgifna motioner på riddarhuset. Den första gick ut på att taga bort universiteten och upprätta ett nytt stort universitetet i hufvudstaden; den andra att taga bort de juridiska fakulterna från universiteten och i stället inrätta ett slags juridiskt praktiskt institut i hufvudstaden; den tredje åsyftade att taga bort de medicinska fakulteterna och sammanslå dem med Carolinska institutet.

Det är numera lätt att säga, att Utskottets historiska exposé icke har något inflytande på Kammarens beslut i dag. Det tror jag icke heller. Men om man säger, att vilseledande framställningar icke haft inflytande på den opinion, som verkar detta beslut, så är detta enligt mitt förmenande icke rätt. Och det var för att visa, huru man, med Utskottets sätt att referera, kan komma till ett åsyftadt resultat, som jag begärt ordet. Jag vet mycket väl, att jag här sitter på de anklagades bänk, och därför har mitt enda syfte varit att försvara universiteten. Jag upprepar, att jag tror, att, om man från början framställt förhållandena sådana som de varit, så skulle opinionen icke varit emot universiteten. Men det är detta uppreparande och återuppreparande af hvad som icke är sannt, som åstadkommit en sådan opinion. Jag hade måhända egt någon befogenhet att yttra mig något om, huru det med Herr Ribbings motion åsyftade bättre ordnandet af den medicinska undervisningen skulle kunnat åstadkommas, men såsom förhållandena nu äro, försmår jag att säga ett ord i den vägen.

Herr Forssbeck: För oss, som icke hafva annat än vanligt, simpelt förstånd och icke äro hemmastadda i vetenskapernas irrgångar, är det svårt att följa de detaljundersökningar, med hvilka de sakförstående från universiteten sökt motivera sina åsikter i denna för fosterlandet så viktiga sak. Och då jag af hela den långa diskussionen icke kunnat leda mig till annat resultat, än att derunder användts mycken advokatyr, som jag icke kunnat reda, så står mig ingen annan utväg till buds än att vädja till mitt rena ärliga bondförstånd. Hvad är det, som dessa fakulteter frukta? Är det endast täflan, som svenska allmänheten önskar? Institutet har under sednare åren visat en sådan lifaktighet, att utan densamma — fruktar jag — vår läkarekorps stått på en lägre ståndpunkt än nu är fallet. Hvem har spridt glans öfver läkarevetenskapen under sednare tider om icke institutet? Under sådana förhållanden vore synd att icke låta det fritt utveckla sig. Jag skulle önska, att hela läkarevetenskapen och undervisningen deruti blefve öfverlemnad åt institutet, men då det icke låter sig göra, vill jag blott på de af Herrar Edlund och Dufva klart och tydligt framställda skäl yrka bifall till betänkan-det.

Herr Liss Olof Larsson: Redan straxt efter det jag afgifvit min motion uti ifrågavarande ämne. sade man mig, att jag dermed kastat ut en brandfackla i lägret, och att många krafter skulle sätta sig i rörelse

för att motverka motionen. Jag har fått erfara sanningen häraf under denna långa diskussion. Och om jag trott, att motionen skulle möta så mycket motstånd, hade jag bort bedja någon annan person, med större förmåga att försvara den än jag har, att väcka densamma. Detta hade emellertid varit öfverflödigt, då motionen funnit så många försvarare. Så länge jag tänkt på denna fråga, har den synts mig mycket enkel, och lika enkel finner jag den ännu, ehuru den blifvit under två dagar varmt diskuterad och underkastats utredningar, om hvilka jag icke kunnat fatta, att de varit af behovet påkallade. Men man får väl dock icke antaga, att dessa utredningar skett för att villa bort frågan. Jag har, liksom mången talare förut, i frågan endast sett det enkla förhållande, att man har tre läroverk, af hvilka det, som har de flesta lärarne, saknar en rättighet, som de andra båda hvar för sig ega. Jag har tänkt, att dessa lärare vid institutet icke kunde vara så mycket sämre än lärarne vid fakulteterna, att de icke skulle kunna meddela samma undervisning och anställa samma examen, som de sistnämnde. Då det dessutom är ett faktum, att institutets lärare ega bedöma lärdomsprof af sökande till professioner äfven i teoretiska ämnen, så måste de väl också vara kompetenta att i sådana ämnen examinera lärjungar vid institutet. Jag har visserligen, i akt och mening att vederlägga, antecknat åtskilligt af hvad föregående talare yttrat, men jag tror, att Kammaren redan fått tillräckligt medicin, hvarföre jag slutar med att helt enkelt yrka bifall till Utskottets betänkande, på samma gång jag tackar Utskottet för den välvilja, hvarmed det upptagit min motion.

Herr Sjöberg: Måhända innebär det ett missbruk af tiden att så här i elfte eller tolfte timman af en öfverläggning begära ordet; och jag inser detta ganska väl äfven utan de lifliga ropen på proposition. Jag skall också försöka nu såsom i allmänhet, då jag yttrar mig, att icke länge taga Kammarens dyrbara tid i anspråk. Jag hade äfven, sedan jag en gång förut förbehållit mig rätt till ordet i detta ämne, ansett mig kunna afstå derifrån, men har åter anmält mig, förnämligast dertill föranledd af hvad en ärad vän här icke långt ifrån mig för en stund sedan anförde. Hufvudsakligen upprepade han hvad han redan i förrgår uttalat, men sysselsatte sig derjemte också nu med en fråga, som egentligen icke för närvarande utgör föremål för Kammarens öfverläggning, nemligen frågan om hans egen motion i ämnet. Det torde deriöfre tillåtas mig att med några ord få uppehålla mig vid den frågan, eller huruvida en delning af den medicinska undervisningen, på sätt denne talare, den ärade representanten för Upsala, föreslagit, kan anses vara möjlig och nyttig. Under den långa tid, jag var bosatt i Upsala, hade jag tillfälle att i nu förevarande ämne samspråka både med sakförståndige och icke sakförståndige — ja, jag kan säga, både med läkare och patienter — men aldrig hörde jag då ifrågasättas en sådan anordning af det medicinska undervisningsväsendet, som den, hvilken innefattas i den nyss antydda motionen. Jag har sjelf, så godt jag förmått, sökt sätta mig in i ämnet, och det har förefallit mig, att en sådan lösning är alldeles omöjlig. Emellertid, och då ännu en professor, den lärde representanten från vår andra universitetsstad, framhållit den stora betydelsen af den samverkan

mellan de medicinska läroverken, för hvilken representationen uttalat sig och hvarpå regeringens ofta omordade beslut år 1861 skulle hafva syftat, så får jag bekänna, att, om jag också skulle kunna tänka mig, att samverkan emellan de medicinska läroverken kunde uppkomma derigenom att den ärade Upsala-representantens förslag antoges, jag dock icke förmår inse, att detta mål kunde ernås genom det sätt att lösa frågan, som 1861 års anordning innebar. Ty att beröfva Carolinska institutet rättigheten att, lika med universiteten, handhafva undervisningen i medicinens teoretiska delar och i dem anställa examen, hvilken rättighet institutet utan anmärkning länge utöfvat, och derjemte inskränka den vidsträcktare pröfning af den praktiska läkarebildningen, detsamma ditills tillkommit, — detta synes mig svårigen kunna betraktas såsom en lycklig lösning af frågan i det skick, hon var vid den tidpunkt, då denna anordning vidtogs. Den ärade Upsala-representanten har antydtt, att brist på lärarekrafter för närvarande skulle förefinnas vid Carolinska institutet och — om jag fattade hans mening rätt — att denna brist föranledt åtskilliga lärare i de teoretiska disciplinerna att vända sig till de praktiska. Skall det vara ett vapen mot institutet, att dess lärare under närvarande förhållanden söka, så vidt dem möjligt är, arbeta och verka till fromma för den medicinska undervisningen, så må jag säga, att det är ett högst besynnerligt vapen.

Den högvärdige representanten för Norrköping, som för icke länge sedan hade ordet, gjorde en antydning om, hvad som, efter min tanke, i sjelfva verket är det innersta af frågan. Så vidt jag kunnat fatta, har denna fråga nemligen aldrig fått innebära, hvad den endast borde innebära, eller med andra ord att vara fråga om den medicinska undervisningen i och för sig, utan åtskilliga tankar af annan art hafva bakom densamma under tidens lopp framskyttat. Åt dessa tankar har den sistnämnde, högt aktade representanten gifvit uttryck, ehuru blott i den form, att bifall till Utskottets nu gjorda framställning skulle innebära ett sönderbrytande af universiteten. Der har dock måhända snarare varit en uppfattning af rent politisk beskaffenhet, som gjort det möjligt att institutets rättigheter kunnat åsidosättas så, som skett. Ty jag kan icke uppfatta 1861 års anordning annorlunda än såsom en skada för institutet och en förment fördel för universiteten; och vid sådant förhållande måste jag erkänna, att jag finner det något besynnerligt, att den ärade och lärde representanten från Lund kunnat i så särdeles passionerad stämning framhålla den orättvisa, för hvilken universiteten eller särskildt deras medicinska fakulteter skulle hafva varit utsatta. Hans framställning syntes mig gifva det sken åt saken, som skulle han förmena, att en serie af intriger från institutets sida ställt frågan på den punkt, der den nu är. Jag vill visst icke förneka, att hans uppfattning af frågan kan vara en annan, och icke heller, att jag möjligen missförstått honom, men hans sätt att uttrycka sig gaf anledning tro, att han ville säga, att universiteten under den stora stridens fortgång varit passiva eller lidande, under det att Carolinska institutet deremot spelt rolen af anfallande. Så har jag icke föreställt mig, att frågan gestaltat sig, och jag kan derföre omöjligen finna förklaring för det uttryck, som en annan talare flera gånger upprepat, att det skulle vara åsyftadt att förmena de medicinska fakulteterna att verka

allt det goda, hvaraf de vore mäktige. Jag vågar tvärtom antaga, att icke någon i denna församling har de ringaste dolda planer att förstöra hvarken universiteten i deras helhet eller deras medicinska fakulteter. Men om jag, i strid mot de lärde representanterne från universiteten, vågar hålla före, att det kunde lända till universitetens fromma att återgifva institutet en rättighet, hvilken det aldrig bort förlora, så må detta icke betraktas såsom ett våldförande af universiteten eller universitets-idén. Skulle det ligga något orätt uti att här i hufvudstaden hafva en fullständig medicinsk läroanstalt? Och om äfven här uppstode en hel högskola, vore väl derigenom icke någon skada skedd. Det är visserligen sannt, att i Lund de studerandes antal icke är betydligt, och jag föreställer mig derföre, att lärarne derstädes väl medhinna att fullgöra sina skyldigheter. Men annorlunda ställer sig förhållandet i Upsala, der tilloppet af studenter är efter år ökas och deras antal numera är så betydligt, att det från flera synpunkter kan sägas vara oroväckande. Akademiske lärare anmärka till och med sjelfve, att de till följd af detta förhållande tvingas att blifva tentamens- och examensmaskiner, så att de med knapp nöd eller endast genom den yttersta ansträngning kunna följa vetenskapsens framsteg; och om man vill, genom den nu ifrågasatta åtgärden, i någon mån eller för en del af desse lärare lätta den tunga bördan, vore väl det i sjelfva verket icke något ondt, utan tvärtom i lärarnes, liksom i lärjungarnes och bildningens sanna intresse. Då emellertid de ord, den ärade talaren från Upsala yttrat, naturligtvis böra anses ega stort inflytande på Kammaren, finner jag mig böra återkomma till hans förslag om en sådan delning af den medicinska undervisningen, att de teoretiska studierna skola tillhöra fakulteterna och de praktiska institutet, så till vida som detta förslag beror derpå, att, såsom han uttryckte sig, en sådan delning väl kunde ske genom en gräns, som af lag blefve uppdragen mellan dessa olika delar af den medicinska undervisningen. Jag vågar dock antaga, att denna gräns är omöjlig att uppdraga. Jag föreställer mig, att resultatet af ett sådant försök blefve att på ett eller annat sätt antingen den teoretiska undervisningen i Upsala och Lund skulle gå in på den till Stockholm hänvisade praktiska undervisningens område, eller tvärtom; och troligen skulle hvarken undervisningen eller studierna vinna något derigenom. I sammanhang härmed erinrar jag mig, hvad en numera afliden akademisk lärare i Upsala yttrade under ett samtal, då man fäste hans uppmärksamhet på eller ville inhemta hans mening i fråga om vissa delar af en författning, som rödde universitet och ansågs svår att efterleva. Han svarade nemligen: "Man lyder med förstånd"; och jag föreställer mig, att så skulle man gå till väga, i fall den ärade motionärens nyss antydda förslag blefve upphöjdt till lag — man skulle lyda med förstånd, och hvardera af de respektive medicinska läroverken skulle tolka författningen på sitt sätt.

Ett och annat kunde visserligen vara att ytterligare anmärka, men jag skall icke längre upptaga tiden, och jag ber om ursäkt derför, att jag kanske redan gjort det för länge; dock vågar jag till slut tillägga några ord, i det jag i Kammarens minne återkallar den korta och vackra mening, hvarmed Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastik-departementet afslöt sitt anförande i början af denna diskussion, eller att hos honom

förefanns en allvarlig önskan, att en ärofull fred måtte följa på den långa striden. Helt säkert är detta en önskan, som delas af alla och säkert icke minst af representanterna från universitetsstäderna. Men skall en fred kunna slutas och förtjena att kallas ärofull samt således vara varaktig, så synes mig nödigt, att man icke genom sjelfva fredens beskaffenhet inkastar frön till nya tvisteämnen. Och det skulle efter min uppfattning blifva följden, derest man försökte att utom de tre redan befintliga läroverken inrätta ännu ett fjerde för vissa speciela kliniker, på sätt under öfverläggningen blifvit antydt eller föreslaget. Det vore i sanning, så vidt jag förstår, ett olyckligt sätt att lösa frågan. Må den då heldre vara i det skick, der den nu är. Förr eller sednare, då passionerna hunnit lägga sig, skall dock säkert i denna fråga, likasom i mången annan nu omtvistad, det rätta göra sig gällande, tiden derfor må nu vara aflägsen eller icke, och jag tvekar icke heller att antaga, det den mening, representationen kommer att i denna sak uttala, också skall göra sig gällande, äfven om hon skulle mötas af den nyss framkastade beskyllningen att vilja vara regerande.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan sådan den är, och sålunda utan förändring eller tillägg.

Herr Ribbing: Då min uppmärksamhet blifvit fästad derpå, att jag med min begäran om proposition gripit föredragningen i förväg, alldenstund endast första punkten af betänkandet ännu blifvit föredragen och det är andra punkten deri, som handlar om min motion, så återtager jag för närvarande min förenämnda vördsamma begäran och förenar mig med dem, som yrkat afslag å betänkandets första punkt, hvarmed min rätt i allt fall är bevarad att sedermera, derest Kammararens beslut i första punkten ej gör sådant betydelselöst, få begära proposition om bifall till min motion och afslag å betänkandets andra punkt.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog de gjorda yrkandena och framställde i enlighet dermed propositioner först på bifall till Utskottets hemställan, dernäst på bifall till det af Herr Leijer afgifna förslaget och slutligen på afslag å hvad Utskottet hemställt. Ja förklarades vara öfvervägande för bifall till förstnämnda proposition. Votering blef emellertid begärd och då, i fråga om kontrapositionen, Herr Talmannen fann yrkandet på afslag hafva röstöfvervigt, blef jemväl om kontrapositionens innehåll omröstning äskad. Denna omröstning skedde alltså först enligt följande proposition:

Den som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver *förra* hemställan i Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 2 antager deras mening, som yrka afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är till kontraposition antaget yrkandet:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, på sätt Rikets Ständer i skrifvelse af den 16 Maj 1863 föreslagit, medgifva Carolinska mediko-kirurgiska institutet rätt att, i likhet med universitetens medicinska fakultet, anställa såväl den teoretiskt medicinska eller s. k. medicine kandidat-examen, som den praktiskt medicinska eller licentiat-examen, samt att Kongl. stadgarne af den 26 April 1861 måtte i öfverensstämmelse härmed varda ändrade och de åtgärder i öfrigt vidtagas som för befordrande af sådan likställighet och sådant likaberättigande emellan institutet och fakulteterna så i teoretiskt som praktiskt hänseende må finnas nödiga.

Voteringen utföll med 131 ja mot 21 nej, på grund hvaraf, för den härefter företagna hufvudvoteringen, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande proposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskott hemställt å 13:de sidan af dess utlåtande N:o 2,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är Utskottets ifrågavarande hemställan afslagen.

Efter röstsedlarnes öppnande och uppräknig visade sig, att 123 ledamöter röstat ja och 27 nej; och hade alltså Utskottets hemställan bifallits; kommande, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdags-ordningen, detta beslut, att genom utdrag af protokollet, Medkammaren delgifvas.

Punkten 2.

Utskottets hemställan i denna punkt förklarades vara bifallen i följd af Kammarens nys fattade beslut öfver 1:sta punkten.

§ 4.

Herr Westerdal: I enlighet med det förbehåll jag gjorde vid behandlingen af Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 17 att genom Kammarerna få till Utskottet öfverlemna förslag till bestämmelser i syfte att i fattigvårdsfrågor åvägabringa likställighet emellan rikets alla provinser gent emot utlandet, tillåter jag mig att väcka en motion i detta syfte.

Den afgifna motionen, som komme att erhålla ordningsnumret 202, afsåg affåtandet till Kongl. Maj:t af en underdånig skrifvelse angående upphäfvande af Kongl. förordningen den 15 Februari 1855 äfvensom af 2 mom. i 32 § af Kongl. förordningen den 9 Juni 1871 angående fattigvården. Ifrågavarande motion blef, på derom framställd begäran, bordlagd.

§ 5.

På Herr Talmannens proposition beslöts, att alla de ärenden, hvilka blott en gång varit bordlagda, skulle sättas främst på den lista, som komme att upprättas för föredragningen i nästa sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 3¼ e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 9 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 och protokollsutdrag för den 8 i denna månad.

§ 2.

Föredros och hänvisades till Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskott den af Herr A. W. Westerdal afgifna, i Kammarens sednaste sammanträde bordlagda motion, N:o 202, om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående upphäfvande af Kongl. förordningen den 15 Februari 1855 äfvensom af 2 mom. i 32 § af Kongl. förordningen den 9 Juni 1871 angående fattigvården.

§ 3.

Föredros, men blefvo ånyo bordlagda Stats-Utskottets utlåtanden N:is 13 och 27.

§ 4.

På sätt protokollet för den 4 dennes visar, hade då blifvit bordlagd en af Herr Gumælius gjord framställning i afseende å sättet att föra den förteckning, som, enligt Kammarens arbetsordning, borde i Kansliet vara tillgänglig öfver de ledamöter af Kammarerna, hvilka erhållit ledighet från riksdagsöromålen.

Efter närmare redogörelse för innehållet af denna Herr Gumælii framställning, som till afgörande nu förekom, föreslog Herr Talmannen, att